Универзитетска
библиотека
у Крагујевцу

РАДМИЛА ЦАРЕВИЋ

Драгослав Срејовић

90 ГОДИНА ОД РОЂЕЊА И 25 ГОДИНА ОД СМРТИ

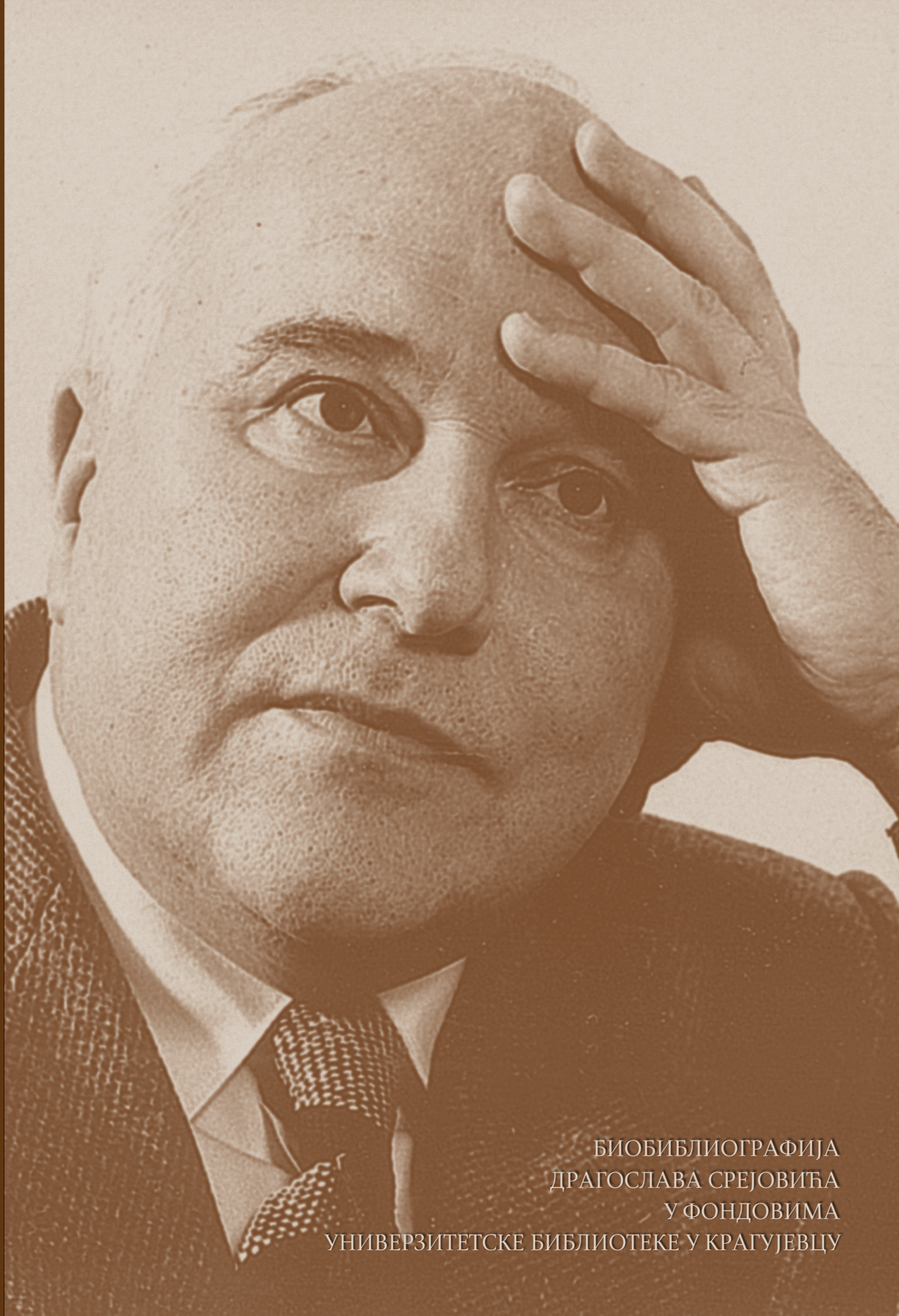

БИОБИБЛИОГРАФИЈА
ДРАГОСЛАВА СРЕЈОВИЋА
У ФОНДОВИМА
УНИВЕРЗИТЕТСКЕ БИБЛИОТЕКЕ У КРАГУЈЕВЦУ

Универзитетска библиотека у Крагујевцу

РАДМИЛА ЦАРЕВИЋ

ДРАГОСЛАВ СРЕЈОВИЋ

90 ГОДИНА ОД РОЂЕЊА И 25 ГОДИНА ОД СМРТИ

Радмила Царевић
ДРАГОСЛАВ СРЕЈОВИЋ
Биобиблиографија Драгослава Срејовића
у фондовима Универзитетске библиотеке у Крагујевцу

Издавач
Универзитетска библиотека у Крагујевцу
Улица слободе бб, Крагујевац
www.ub.kg.ac.rs

Главни и одговорни уредник
Весна Абадић

Лектура
Даница Савић

Графички дизајн
Агенција КРУГ

ISBN 978-86-81946-00-8

Универзитетска библиотека у Крагујевцу

РАДМИЛА ЦАРЕВИЋ

ДРАГОСЛАВ СРЕЈОВИЋ

90 ГОДИНА ОД РОЂЕЊА И 25 ГОДИНА ОД СМРТИ

Биобиблиографија Драгослава Срејовића
у фондовима Универзитетске библиотеке у Крагујевцу

Крагујевац, 2021.

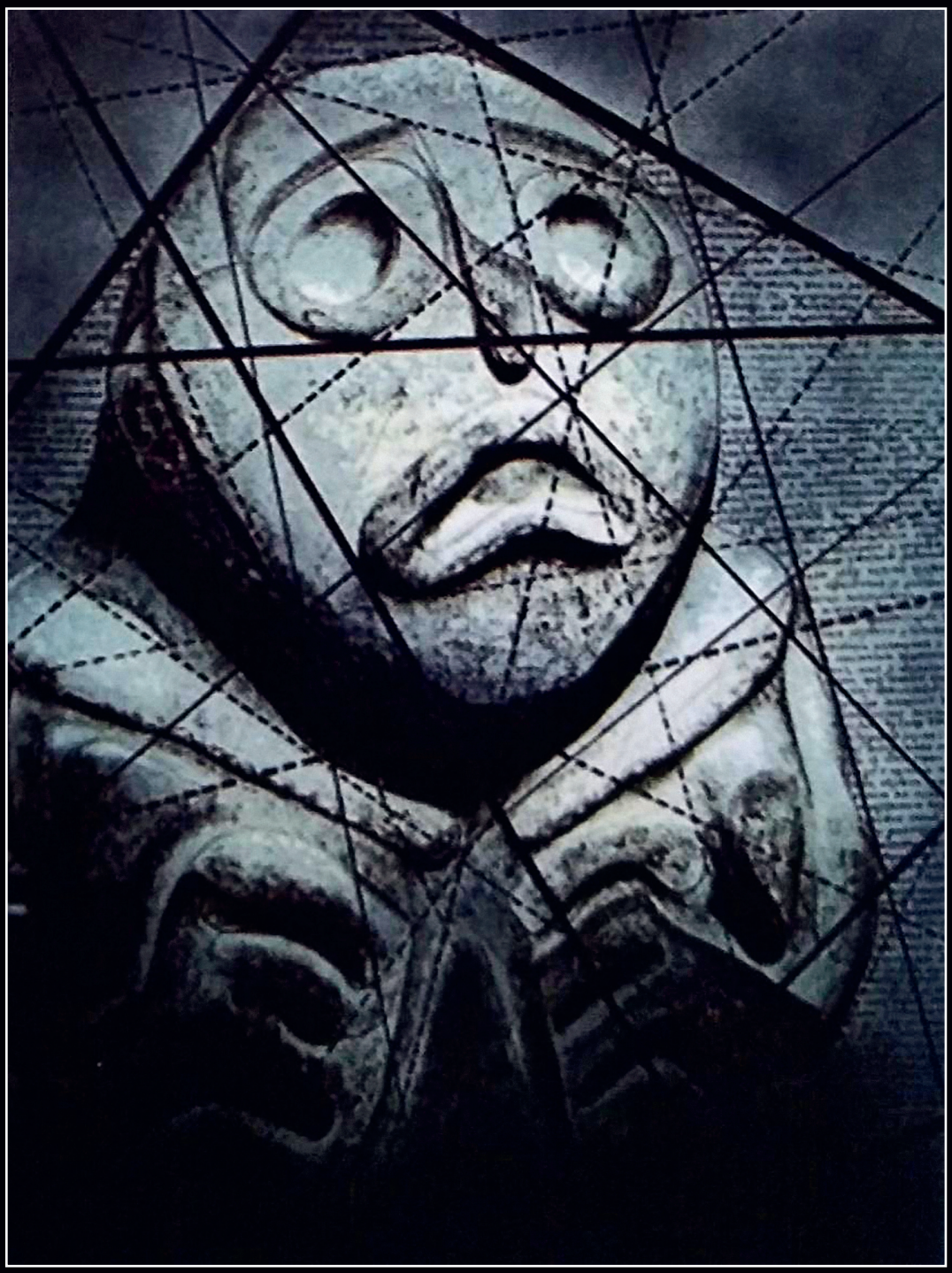

Марица Радојчић, Лепенски Вир, уље на платну

УВОД

Ове године навршава се 90 година од рођења и 25 година од смрти нашег чувеног археолога, културног антрополога, професора Београдског универзитета, академика, Крагујевчанина Драгослава Срејовића.

Признат и цењен као један од највећих археолога XX века, Срејовић је оставио неизбрисив траг на пољу археолошке науке и тумачења порекла уметности. Археологију није третирао као науку о старинама већ као науку о човеку-ствараоцу. Тумачио је археологију као приближавање уметности. Веровао је у уметност као у основног покретача људске мисли и науке. „...у археологији је потребно тумачити прошлост на уметнички начин... Она (археологија) је наше трагање за изгубљеном прошлошћу. Не да се нешто егзактно утврди о људима, већ да покушамо да их разумемо."[1] „Покушао сам да иза мртвих предмета видим људе и динамичне догађаје. На тај начин сам антиципирао неку будућу археологију, која би била некаква поетска антропологија."[2]

Циљ његовог интересовања није било само научно истраживање, већ, много више, тежња да се допре до најопштијих истина о човеку, уметности, људском стварању и друштву. Откривајући фрагменте прошлости, тражио је људску универзалност и истину. У средишту његовог интересовања било је метафизичко сазнање човековог бића. „О човеку прошлости сазнаћемо више размишљајући генерално о човеку, па и човеку данашњице, него што то можемо на основу самих археолошких налаза."[3]

Трагање за старим светом и далеким цивилизацијама довело га је до великих открића као што су праисторијска култура Лепенског Вира на Дунаву и палата римског цара Гаја Валерија Максимијана Галерија, названа по његовој мајци Ромули, Феликс Ромулијана, у Гамзиграду, која је 2007. године уврштена на УНЕСКО-ву Листу светске културне баштине.

---

1 Срејовић, Д. Празно поље. Вршац, Књижевна општина Вршац, 1996, стр. 88

2 Флогистон, бр. 2, 1995, стр. 153

3 Срејовић, Д. Празно поље. Вршац, Књижевна општина Вршац, 1996, стр. 91

Познат по сензационалним открићима древних локалитета широм земље, каријери академика, као и по својој духовној ширини, образовању и култури, којима је у нашој средини тешко наћи премца, постигао је све оно што је сваком археологу сан да постигне. Можда су га зато и назвали *археолоī срећне руке*. Неоснованост таквих тврдњи најбоље илуструју речи Оскара Вајлда: „Око сваке телесне и духовне изузетности лебди зла коб... најбоље је не разликовати се од својих ближњих. У овом свету најбоље пролазе ружни и глупи. Ако и не знају ништа о победи - бар су поштеђени сазнања о поразу."[4]

По природи своје личности, васпитању и емотивним афинитетима, његова инспирација била је уметност, тако да му, свакако, боље пристаје *ūоеūски археолоī*. У сваком случају, љубав и интересовање за крупне теме били су услов његове успешности. „Дело Драгослава Срејовића самосвојно је и јединствено не само у нашој него и у светској археологији. Колико су епохална његова археолошка открића... показује колико су се њима инспирисали различити уметници."[5]

„Чим су чоек и камен заједно
Нека вјера мора се родити."
Маūија Бећковић

[4] Вајлд, О. *Слика Дорријана Греја*. Крагујевац, Призма, 1996

[5] Јовић, Б. *Драīослав Срејовић и њеīово дело као инсūирација умеūника*. У: *Драīослав Срејовић и умеūносū*. Крагујевац, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2008, стр. 227-234

INTRODUCTION

This year, 90 years will have been from the birth and 25 years from the death of our famous archeologist, cultural anthropologist, professor from Belgrade University, academician, Dragoslav Srejović from Kragujevac. Accepted and respected as one of the best acheologists of the 20th century, Srejović had left his traces in the field of acheologic science and on the interpetation of the origin of art. He did not treat archeology as science about antiques but rather as science about a man as the creator of things. He saw archeology as a link that can make art more understandable. He considered art as the basic initiator of mind and science.

„The past in archeology should always be interpreted through art... She (archeology) represents our search for the lost past. We should not search for it so that we can make the exact conclusion about the people, we should search for it so that we can understand the people better."

„I have tried to see people and dynamic events behind the dead artifacts. By doing so, I have anticipated some contemporary archeology that could be seen as poetic anthropology."

The goal of his interests was not only a scientific research, it was more than that, it was his strive to reach the most general truth about a man, art, human creations and society. By discovering the fragments of the past, he searched for the human universality and truth.

In the center of his interests was the metaphysical knowledge about the human kind.

"We will know more about the man from the past only by thinking about the man in general. If we do so, we will learn even more about the man from the present, more than we could learn about it by only looking at the archeological discoveries".

„The search for the Old world in distant civilizations far away brought him to some major discoveries like prehistoric culture of Lepenski Vir on Danube and the palace of Roman Emperor Gai Valeriy Maksimijan Galleries, named after his mother Romul Felix Romuliana, in Gamzigrad that has been listed on UNESCO's list of the world cultural heritage in 2007.

He was known for his sensational discoveries of the ancient localities across the world, academic career, for his spiritual breadth, education and culture. It is hard to find someone equal by achievements to him in our environment, he achieved everything that can be considered as the dream of every archeologist. This was probably the reason why they called him the archeologist

with lucky hands. Such unfounded claims perfectly illustrate the words of Oscar Wilde: „Evil fate hovers around every physical and spiritual exceptionality ... it is best not to differ from your neighbors. The ugly and stupid are the best in this world. Even if they don't know anything about victory - at least they are spared the knowledge of defeat".

By the nature of his character, manners and emotional affinities, art was his inspiration, so the title of poetic archeologist suits him perfectly. In any case, love and the interest for major themes were the conditions for his successfulness.

„The work of Dragoslav Srejović is unique and authentic not only in our archelogy but in the archeology of the entire world. The number of the inspired artists perfectly exemplifies the greatness of his archeological discoveries".

"When a man and a stone are together,
Some fate must be born"

Matija Bećković

ПРИНЦИП КАТАЛОГА

Са жељом да учествује у подсећању на академика Драгослава Срејовића као на значајну личност наше културне историје, Универзитетска библиотека у Крагујевцу припремила је каталог и пратећу изложбу његових дела и радова који се баве његовом личношћу и стваралаштвом, а налазе се у фондовима Библиотеке. У оквиру припреме изложбе и каталога прегледан је сав материјал који Универзитетска библиотека у Крагујевцу поседује и креирани су библиографски записи до тада необрађених радова.

Каталог садржи 151 библиографску јединицу[1]. Груписане су на: издања Срејовићевих дела у фондовима Универзитетске библиотеке у Крагујевцу, његове радове објављене у монографским публикацијама и зборницима, као и радове штампане у часописима. Издвојена је и група публикација у којима се Драгослав Срејовић јавља као приређивач, уредник, рецензент, ментор. Посебне целине чине публикације посвећене делу Драгослава Срејовића и радови о њему у монографијама, зборницима и периодичним публикацијама. Корице свих публикација из прве и треће скупине су скениране.

Библиографске јединице у оквиру целина дате су хронолошки, по растућим годинама издања, а у оквиру исте године по абецедном редоследу (у складу са устројством каталога Библиотеке) ауторске или стварне одреднице, независно од језика. Писмо библиографског описа у складу је са писмом библиотечке јединице. Свака публикација обрађена је *de visu* и по стандардима ISBD-а. Уколико је рад доступан електронски, дата је и URL адреса. Приказани записи садрже COBISS.SR-ID, јединствени идентификатор из узајамне библиографско-каталошке базе података COBIB.SR и ознаку сигнатуре Библиотеке. Веза COBISS.SR-ID идентификатора са записом у узајамној каталошкој бази даје информацију о доступности поједине публикације у библиотекама Србије. Имајући у виду да ће ова публикација угледати светло дана у дигиталном формату, постојање хиперлинкова у тексту има пуну оправданост.

---

[1] једна је некатегоризована и налази се у додатку

Ради лакшег коришћења каталога, библиографске јединице су нумерисане и урађен је ауторски регистар. Хиперлинкови бројева библиографских јединица у ауторском регистру представљају упутницу ка тачно одређеној библиографској јединици у каталогу.

Сваки уређени скуп библиографских записа има првенствено информативну улогу. Доводећи у везу библиографске записе где је Драгослав Срејовић аутор, са записима о грађи која се бави њим и његовим делом, дошло се до биобиблиографије Драгослава Срејовића у фонду Универзитетске библиотеке.

Каталог садржи и кратку биографију Драгослава Срејовића, цитате из његових текстова и интервјуа, одабране одломке из текстова о њему, употпуњене линковима ка одабраним аудио и видео записима који се могу наћи на интернету.

У каталогу су и, за ову прилику написани, радови др Миленка Богдановића археолога, некадашњег директора Народног музеја у Крагујевцу и Живојина Р. Андрејића, историчара уметности из Центра за митолошке студије Србије Рача - Крагујевац, који су током свог рада имали прилику да блиско сарађују са Драгославом Срејовићем и којима дугујем велику захвалност.

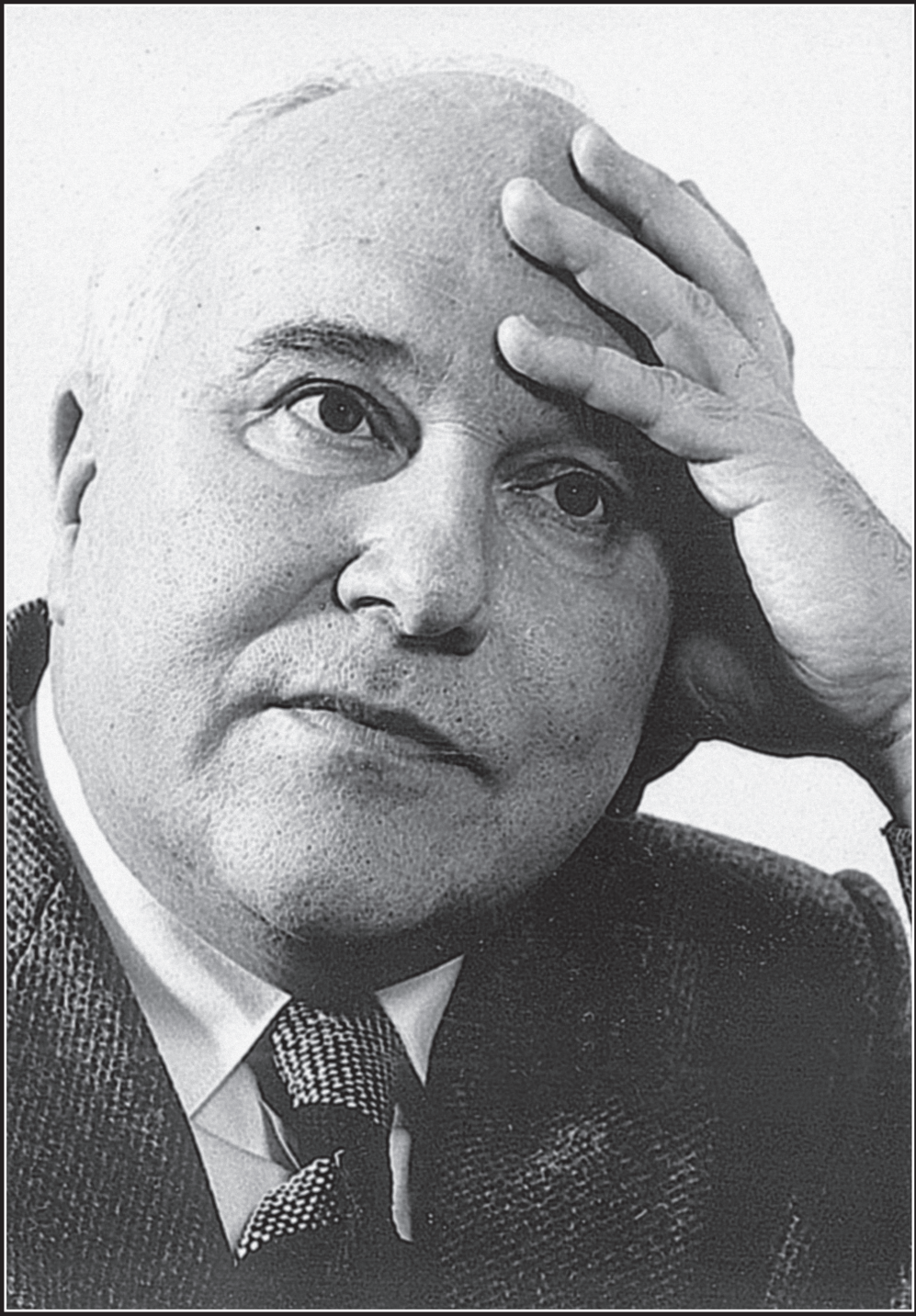

БИОГРАФСКЕ ЦРТИЦЕ

- Рођен је у Крагујевцу 8. октобра 1931. године, у угледној трговачкој породици у којој добија темељно образовање и грађанско васпитање. У Крагујевцу је завршио основну школу и гимназију;
- 1950. године матурира у Другој мушкој гимназији, као ђак генерације;
- 1954. године дипломира на Одељењу за археологију Филозофског факултета у Београду, код чувеног професора Милоја М. Васића. Тема дипломског рада из античке уметности и археологије била је: *Однос и развој сликарства и пластике у грчкој уметности VI, V и IV века*;
- 1954-1958 године учествује у археолошким ископавањима и објављује неколико запажених радова са различитом тематиком;
- 1955. године добија звање професора средње школе, додељеног на рад Одељењу за археологију Филозофског факултета;
- 1958. године је изабран у звање асистента;
- 1962. године, оснивањем Одељења за археологију, почиње да предаје на Катедри за праисторијску археологију.
- 1964. године брани докторску дисертацију, међу првима у својој генерацији, на тему: *Неолитска и енеолитска антропоморфна пластика у Југославији*;
- 1965. године изабран је за доцента на предмету Праисторијска археологија;
- 1966. године уврштен је у *Enzyklopädisches Handbuch zur Ur- und Frühgeschichte Europas* Јана Филипа;
- 1970. године изабран је у звање ванредног професора;
- 1976. године добија звање редовног професора;
- 1982. године постаје управник Катедре за праисторијску археологију и ову функцију обавља до своје смрти;

- Руководио је бројним археолошким ископавањима на 67 праисторијских и античких локалитета у Србији, Босни и Црној Гори. Међу њима су: Дукља, Сребреница, Лепенски Вир, Власац, Дивостин, Гамзиград, Шаркамен, Улпијана код Грачанице, Црвена Стијена и др. Прва археолошка искуства и теренско знање стиче на Косову истражујући праисторијско вишеслојно насеље и некрополу под тумулима у Карагачу код Житковца и некрополу спаљених покојника у Доњој Брњици код Приштине;
- Ископавања која је водио 1964. године, на десној обали Дунава, у Ђердапској клисури, резултирала су открићем културе Лепенског Вира, једне од најважнијих и најсложенијих култура праисторије из периода палеолита. Са најстаријом монументалном скулптуром у Европи и насељем које је бројало стотинак становника, откриће Лепенског Вира, Срејовићу и читавој југословенској археологији, донело је огроман међународни публицитет и признање;
- 1969. године објавио је књигу *Лепенски вир: нова праисторијска култура у Подунављу*, која је убрзо преведена на енглески (Europe's first monumental sculpture: new discoveries at Lepenski Vir, London, 1972) и немачки језик (Lepenski vir: Eine vorgeschichtliche Geburtsstätte europäischer Kultur, Bergisch&Gladbach, 1973);
- За књигу Лепенски Вир добио је Октобарску награду града Београда 1970. године;

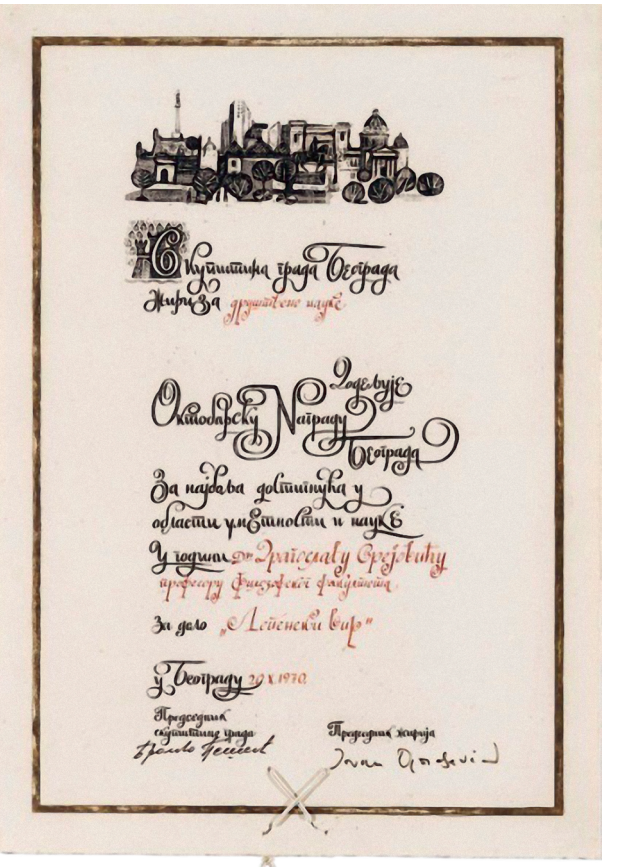
Скупштина града Београда
Жирија друштвене науке
Одељује
Октобарску Награду
Београда
За најбоља достигнућа у
области уметности и науке
У години Др Драгославу Срејовићу
професору Физичког факултета
За дело „Лепенски вир"
у Београду 20 X 1970
Председник скупштине града
Председник жирија

„У уметности Лепенског Вира, у великим цивилизацијским тековинама који су ти људи оставили, ми данас можемо да нађемо задовољство и уживање као што налазимо у једном књижевном делу, у уметничком делу, слици Леонардовој, скулптури Микеланђеловој [...] ми смо данас баштиници једне од најблиставијих култура праисторије, имамо споменике на које треба да будемо поносни, споменике који не припадају само нама, него припадају целом човечанству."

- Изложбу скулптура са Лепенског Вира, након Народног музеја у Београду, имала је прилику да види и публика у Шефилду, Лондону, Паризу, Келну, Мадриду, Лисабону, Саутхемптону, Будимпешти, Берлину, Дрездену...
- Чланство у САНУ - Одељење историјских наука: 21.3.1974. године изабран је за дописног члана САНУ, као до тада најмлађи примљен; 15.12.1983. године постаје редовни члан САНУ; 14.11.1985. године постаје заменик секретара Одељења историјских наука; 16.11.1989. године постаје секретар Одељења; 1989. године именован за управника Галерије САНУ; 1994. године постаје потпредседник САНУ.

Из приступне беседе *Две касноантичке царске палате*, одржане 12.10.1984:

„Навикли смо се на мисао да се налазимо сасвим по страни значајних културних и историјских догађаја и као да смо се помирили да је то наша судбина, па смо постали сумњиви и на прошлост земље у којој живимо, а и на њену будућност. Археологија нас, међутим, уверава у супротно, бар што се тиче прошлости. Данас располажемо са неколико археолошких налазишта, достојних да се по њима назову поједине епохе европске праисторије, а има и таквих места у нашој земљи где су некада пулсирали дамари светске историје. Дозволите ми да вас подсетим само на нека од њих – на Крапину, Лепенски Вир, Стоби, Сирмијум, Виминацијум, Наис и Царичин Град. Међу тим местима налазе се и две касноантичке царске палате - једна у Сплиту и једна у Гамзиграду - обе подигнуте у михољско лето Римског царства и обе подједнако значајне за разумевање епохе у којој су настале."[1]

- Био је дописни члан установе Deutsches Archaeologisches Institutes у Берлину.
- 1991. године постаје први управник Центра за научноистраживачки рад, чији су оснивачи Српска академија наука и уметности и Универзитет у Крагујевцу, и на овом месту остаје до своје смрти 1996. године ;

[1] Глас / САНУ. ОИН. 343:5 (1986)

„У знак сећања на једног од оснивача и првог управника, Центар је 1996. године установио Меморијал „Драгослава Срејовића", с намером да, кроз организације научних скупова, објављивање зборника радова, промоције књига, организације изложби и других манифестација подстиче проучавање најзначајнијих области стваралаштва Драгослава Срејовића у контексту савремених научних открића, теоријских и методолошких интерпретација и друштвених и културних околности. "[2]

Фондација „Драгослав Срејовић" за капиталне научне и уметничке пројекте основана је 1996, а регистрована 1997. године, са циљем да се створе услови за помоћ развоја стваралаштва и остваривање планова САНУ.

Град Крагујевац донео је Одлуку о успостављању новчане Награде „Академик Драгослав Срејовић" најуспешнијим ученицима и студентима са територије града Крагујевца.[3]

- Објавио је више од 200 радова у земљи и иностранству;
- Одржао је бројна предавања по европским научним центрима у Немачкој, Енглеској, Француској, Шпанији и др;
- У Београду, Новом Саду и Крагујевцу налазе се улице које носе његово име;
- Преминуо је 29. новембра 1996. године у Београду, а сахрањен је 3. децембра у родном Крагујевцу, у породичној гробници Срејовића на Варошком гробљу, коју обележава биста у бронзи Драгослава Срејовића, рад вајара Саве Халугина.

---

[2] Вујошевић, Л. Меморијал Драгослава Срејовића - неговање најбоље традиције српске археологије. У: Липар, бр. 49/1, 2012, стр. 278

[3] Службени лист града Крагујевца, бр. 42/2012

МИСЛИ ДРАГОСЛАВА СРЕЈОВИЋА

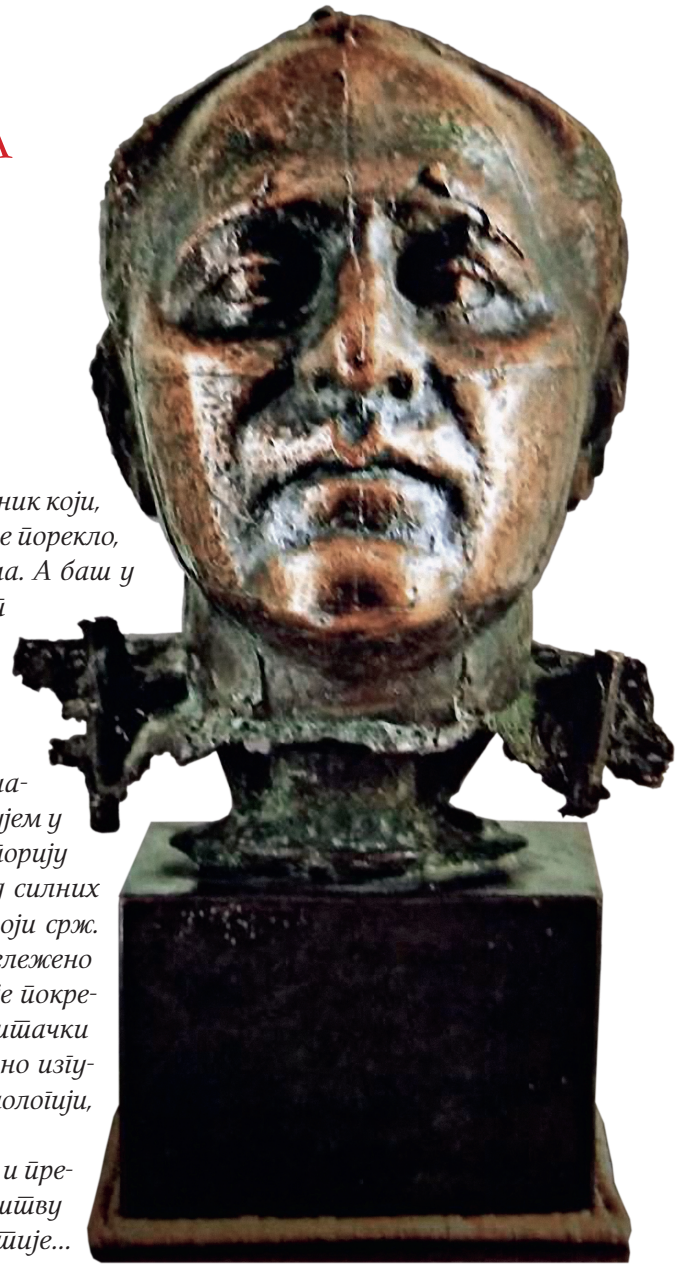

Нема апсолутне науке. Не верујем да постоји научник који, док ради на научном проблему, потпуно заборави своје порекло, своја политичка убеђења и своју интиму. Таквих нема. А баш у интимном доживљају света дешава се та разноликост у научним приступима. И у сагледавању истина. Апсолутна истина до које се долази укидањем персоналности, срећом, не постоји.[1]

Археологија је, у ствари, прича о изгубљеним сазнањима; о неслућеним и изгубљеним стварима.... Не верујем у нагомилавање знања или искустава кроз исрорију. Историју занима спољна пена у односу на центар збивања; од силних свакодневних догађања, ретко ко је способан да издвоји срж. Бележи се оно што данашњици одговара да буде забележено као значајно, а то не мора бити суштина, оно што је покренуло збивања која вуку напред... Поред линије коју вештачки извлачимо, има ствари и сазнања која су дефинитивно изгубљена са ишчезавањем неких цивилизација, како у технологији, тако и у начину мишљења...

Археологија ослобађа лицемерја и према стварима, и према човеку, укида владајући систем вредности у друштву у коме живите, указујући на прави појам демократије...

---

[1] Сви наводи преузети су из разговора које је Драгослав Срејовић водио са Илди Ивањи (Срејовић, Д. Празно поље. Вршац, Књижевна општина Вршац, 1996), сем ако није другачије наведено.

Само што демократија коју спомињем ни мало не личи на ову садашњу. Она ме је научила како да се ослободим неких предрасуда, и моралних, и неких о људима; ослободила ме и лицемерја које данашње друштвене науке пропагирају... Она ме је научила да постоје два облика посматрања: посматрање ствари, људи и догађаја у археолошком, и посматрање свега тога у историјском времену... Они из археолошког времена нису били лицемерни. Цивилизација доноси лицемерје, и то је једина разлика. Али пориви су исти.

Моја струка опредељује ме за ликовне уметности, првенствено за скулптуру. То, међутим, само значи да ликовне уметности најбоље познајем и разумем. Управо ово стручно прилажење скулптури, сликарству и архитектури чини да ме ликовне уметности мање узбуђују од музике и литературе. Свака уметничка форма коју успевам себи до краја да објасним пружа ми само радост у процесу тог осмишљавања, а трајно сам везан једино за облике који садрже неку за мене непреводиву поруку. Могу вам набројати неколико дела која су ми посебно драга, али нисам сигуран да ћу моћи да објасним и зашто сам за њих изузетно везан. У сликарству ме највише узбуђују Рембрантови аутопортрети, пре свега очи на њима, тај поглед који ми се чини час прекоран, час испуњен презрењем спојеним са нежношћу, а час трагичним сазнањем да човек у животу никада не може да се до краја искаже. Да увек преостаје велики део љубави, доброте и најлепших речи које неповратно нестају заједно са њим.[2]

У ствари, каква је функција уметности? Ту није реч о неком елитизму. Сваки човек може да направи своју галаксију у којој се врте планете лепоте; да буде господар и стваралац свог света! (...) Мислим да је неправично што о шунду говоримо с крајње негативном конотацијом. С којим правом? Тим елитизмом је огромном броју људи одузето нешто без чега је људски живот неподношљив.

Сваки археолог трага за прошлошћу да би разумео садашњост, себе, значи човека. Људско биће је тајанствено, загонетно, пуно изненађења, неочекиваности. Наше уверење да познајемо људску личност и људске особине заблуда је као што је заблуда да себе познајемо... Зато сам током читаве своје каријере непопустљив: снажно сам се опирао струји која је сматрала да се човек може сагледати преко његових примарних потреба... О човеку прошлости сазнаћемо више размишљајући генерално о човеку, па и о човеку данашњице, него што можемо на

[2] Памтивек, звучни архив радио Београда 2

основу самих археолошких налаза.... Мислим да су највеће истине о човеку доткнуте пре у литератури и уметности, него у друштвеним или ма којим наукама. Уметници су ти који су имали храбрости да искажу неке истине о човеку, осећајући свеприсутност у сваком од нас, као делићу целокупне људске историје.

Човек ће остати онакав какав је данас, а какав је био и у прошлости: биће нагона и инстинкта, у већој или мањој мери дивље, спремно на све кад је у питању његова егзистенција. Никада се неће остварити његови снови о слободи, правди и једнакости, никада неће постојати један стил живота, један начин мишљења и понашања, вере или идеологија подједнако добрих за све појединце, заједнице, народе и човечанство у целини... На срећу, људи ће, као и до сада, волети и мрзети, рађати се и умирати, ратовати и мирити се. Показаће се као што је прошлост много пута потврдила, да се сваки усрећитељ људи пре или после преображава у њиховог највећег унесрећитеља, да су све идеологије више порушиле него што су изградиле, да морамо назадовати да би смо напредовали и разарати да би смо изнова градили. То су поруке прошлости за нашу сутрашњицу, а и за нашу даљу будућност.

...Чим човеку нешто не успе, сви су веома љубазни. И јако радосни. Ко год ради, мора ситне непријатности да укалкулише на свој рачун, али и мржњу, злобу и све остало. Макар радио најбоље, најидеалније, никог не вређајући, сам успех повређује. Својим делом усрећујете известан број људи, али не сваког. Најчешће усрећујете непознате људе. Не пријатеље, не колеге, не познанике. И то је апсурд нашег живота. Најбољи пријатељи су непознати.

Допринео сам науци чини ми се и на тај начин што сам модернизовао праисторијску археологију која је у нашој средини а и у свету била превасходно компаративистичка наука. Покушао сам да иза мртвих предмета видим људе и динамичне догађаје. На тај начин сам антиципирао неку будућу археологију која би била некаква поетска антропологија. Мислим да ће тај део, који је садржан у мом опусу, остати за будућност, као нека клица.

Кад се питам шта највише ценим у свом делу, мислим да је то део којим се приближавам филозофији историје. Мислим да је то нешто чему ће тежити у будућности све науке. Оно што је егзактно, оно што се може проверити огледом, далеко је од тога да буде истинито. Истине се налазе иза ствари, а не у стварима.[3]

[3] Флогистон, бр. 2, 1995, стр. 153

СЕЋАЊА САВРЕМЕНИКА

Археолошка искуства и антрополошке поруке Драгослава Срејовића

Година 1931. забележена је у историји археологије по низу значајних догађаја: Артур Еванс је открио краљевски гроб близу Кнососа; ископавани су краљевски гробови у Уру; откривено је патрицијско благо у Помпејима; истраживани су Јерихон и Лемнос; нађени су најстарији грчки мозаици у Коринту; настављена су ископавања у Рас Шамри, а у Крагујевцу је рођен Драгослав Срејовић. Неколико Срејовићевих сензационалних открића пренеле су скоро све светске агенције: Лепенски Вир, архиволта са натписом Феликс Ромулијана, царски маузолеји и 99 златника на Магури код Гамзиграда, Галеријев порфирни портрет, златни накит у Шаркамену. Крајем 1996. године светске агенције и археолошки часописи објавили су тужну вест: *умро је Драгослав Срејовић*.

Зашто је Срејовић био познат и цењен као један од највећих археолога данашњице?... У Срејовићу су се складно слили: радозналост научника, око историчара уметности, дар историчара, надахнуће есејисте, интуиција проналазача. Он је био велики археолог не само због великих открића, већ исто тако и због мањих открића али њихових изванредних описа и тумачења. Име Драгослава Срејовића многима је познато по мезолитским и касноантичким открићима и студијама. Између Лепенског Вира и Гамзиграда, два врхунца људске цивилизације, прошло је више хиљада година, и немирних и спокојних, и стваралачких и рушилачких, и безимених људи и великих владара... Каква је то Аријаднина нит која му је помагала да се снађе у лавиринту праисторијских и раноисторијских епоха, у похараном музеју људске делатности и креативности током више хиљада година, у коме су се време и људско зло утркивали ко ће више и боље уништити оно што су генерације с муком или радошћу стварале? Одговор није нимало једноставан. Почнимо од Срејовићевог порекла и детињства - од трговачке, патријархалне породице у којој се знао ред, поштовао рад и налазило време за књигу и друге духовне вредности. А онда октобар 1941. године у Крагу-

јевцу, који ће у Срејовићу, тада дечаку а касније као зрелом човеку, оставити дубоки траг, антрополошки бол и осећај пораженог хуманизма. Затим долази болест која ће, попут велике стене што реци мења ток, променити животни ток Срејовића. А све то време - књига, музика, биоскоп, позориште - жеља да се научи много разноврсних ствари, да се схвати свет. Студије археологије на Филозофском факултету у Београду код чувеног професора Милоја Васића још више ће утицати на Срејовића да се потпуно и предано посвети науци. И као да је професор предао штафетну палицу археологије своме ученику. Може се слободно рећи да су управо њих двојица и обележила српску археологију 20. века... Скоро свака нова књига из историје, психологије, филозофије, социологије, историје уметности, етнологије, религије, а посебно, разуме се, из књижевности, заокупљала је његову пажњу и његово време. Ни данас ми није потпуно јасно кад је стизао све то да прочита, апсорбује и угради у своју мисао, а да није пропустио ни позоришне и оперске представе, балет, филмове а ни значајне изложбе. Тако је расла Срејовићева интелектуална и духовна пирамида која је, нажалост, остала незавршена у односу на то како је он замислио. Посматрао сам га годинама изблиза, био сведок и учесник у многим ситуацијама, али ми је остало чуђење: каква невероватна лакоћа великана, каква скромност, каква мудрост!

Срејовић је целог живота проучавао прошлост: «...ту прошлост која не умире, од које се никад нисмо раздвајали и за коју нисмо знали даје носимо у себи...” Он није третирао археологију као науку о старинама већ као науку о човеку ствараоцу, па се због тога и његова интересовања за човека пружају у разним правцима.

Ископавајући на великом броју археолошких локалитета, он је наилазио на бројне трагове минулих цивилизација и варварских најезди, на стварање и разарање, на смисао и бесмисао. то му је помогло да дубоко разуме шта је живот и шта је појединац у људској популацији и историји. Срејовић није био никада песимиста него мудар човек. Археологија му је подарила мудрост којом је он нештедимице зрачио око себе.

Плакета *Felix Romuliana*[1]

Широка култура је омогућила Срејовићу да потпуно схвати археологију и археолошко време, а археологија му је узвратила племенитим даром да разуме и овлада својим

[1] додељена академику Драгославу Срејовићу 1992. године, поклон академика Видојка Јовића

овоземаљским временом. Говорио је да не треба у животу све видети ни сазнати, а нити жалити за тим - човек мора да постави своје границе. Највеће антрополошке истине до којих је Срејовић деценијама долазио, он није изрекао, јер није стигао. А оне, колико ми је причао, нису пријатне људском уху. Међутим, због тих и таквих сазнања он није био мизантроп. Напротив, сматрао је да је човек јадно и слабо биће и да му треба, кад год је то могућно помоћи. И као што је умео да у обиљу археолошких информација одабере само оне важне, тако је и у свакодневном животу умео да свет и људе посматра посебном археолошком оптиком и тумачи оно што се збива око нас и са нама. И зато се за њега може рећи даје био Фелих Дрејовић.

Иако је историја била учитељица археологији, Срејовић је један од ретких људи који су из археологије прешли у историју...

Видојко Јовић

текст преузет са портала Пројекат Растко: библиотека српске културе на интернету[2]

---

[2] https://www.rastko.rs/arheologija/srejovic/vjovic-srejovic_c.html

Допринос Драгослава Срејовића античкој археологији

У данашњем свету високе специјализације, уских знања и разноврсних научних дисциплина, у свим областима једнако као и у археологији, мало је научника са општим знањима која их сврставају у ерудите, какви су били научници прошлих времена. Драгослав Срејовић је био један од таквих....

...мит о археологу - миљенику среће, стереотип који њему самом није био по вољи... Већ и летимичан поглед на његов широк круг интересовања, многобројне теренске радове, ... на његову обимну библиографију, открива да му је пут до открића био испуњен истрајним, мукотрпним радом, који је у темељу сваког научног успеха.

Петар Петровић

Драгослав Срејовић : (1931-1996). - Гласник - Српско археолошко друштво. - ISSN 0352-5678. - 14 (1998), стр. 361-363

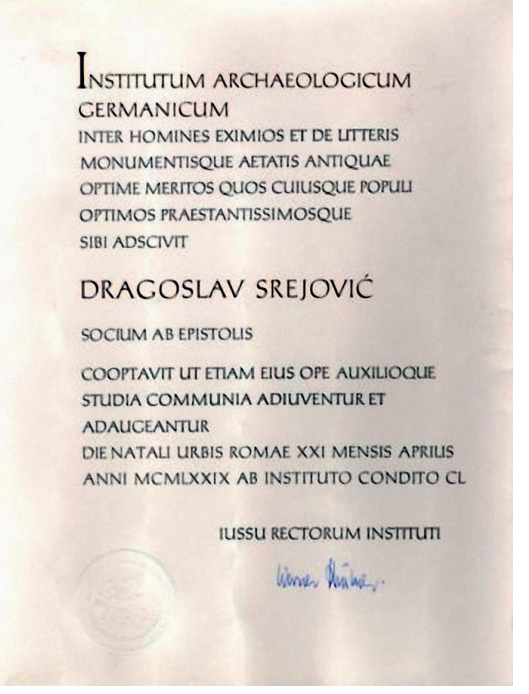
INSTITUTUM ARCHAEOLOGICUM GERMANICUM
INTER HOMINES EXIMIOS ET DE LITTERIS MONUMENTISQUE AETATIS ANTIQUAE OPTIME MERITOS QUOS CUIUSQUE POPULI OPTIMOS PRAESTANTISSIMOSQUE SIBI ADSCIVIT

DRAGOSLAV SREJOVIĆ

SOCIUM AB EPISTOLIS

COOPTAVIT UT ETIAM EIUS OPE AUXILIOQUE STUDIA COMMUNIA ADIUVENTUR ET ADAUGEANTUR
DIE NATALI URBIS ROMAE XXI MENSIS APRILIS ANNI MCMLXXIX AB INSTITUTO CONDITO CL

IUSSU RECTORUM INSTITUTI

Диплома Немачког археолошког института у Берлину

О Драгану (Драгославу) Срејовићу

... он је увек трагао за суштином људског бића, а велика археолошка знања и способност синтезе била су му средство да до таквих суштина дође...

Његова даровитост била је управљена у многим правцима, али ју је окупљала управо та страст за метафизичким сазнањем човековог бића.

Никша Стипчевић

Летопис Матице српске. - ISSN 0025-5939. - 463, 175, 4 (1999), стр. 522-524

Плакета Вукове награде[3]

[3] додељена академику Драгославу Срејовићу 1992. године за изузетан допринос развоју културе у Републици Србији и свесрпском културном простору

Реч о професору Драгославу Срејовићу изговорена на комеморативном скупу у амфитеатру Филозофског факултета у Београду

Када се једног дана буде писала историја археологије у Србији, једна од централних личности биће свакако професор Драгослав Срејовић. Слутим да ће савесни приређивач и тумач рада на пољу археологије професора Срејовића бити на великим мукама да сажето и стручно прикаже целокупну делатност овог свестраног научника. Наиме, младим генерацијама биће тешко објаснити да се неко у последњим деценијама 20. века, када се археолошка наука поделила на читав низ уских специјалности, подједнако успешно бавио различитим праисторијским и античким периодима. Професор Срејовић је, чини нам се, са лакоћом прескакао читаве миленије, истражујући, на пример, паралелно најстарија палеолитска и мезолитска станишта у кањонима брзих речица северне Црне Горе и позноримску царску архитектуру у источној Србији. Одговор како је то могуће давао је сам професор Срејовић. Говорио је да нема битних разлика између палеолитског homo sapiensa и човека данашњице, и да је археологија заправо наука о човеку. Археологија по њему није сам прича о изгубљеним стварима, него је пре свега прича о духовним вредностима човека, као што су уметност и религија, на основу којих човек савлађује праисконски страх од смрти сваког појединца и културе у целини...

Поред предавања о европској, а посебно балканској и егејској праисторији, професор Срејовић нам је на својим часовима открио и свет социјалне антропологије. Касније је, у оквиру интердисциплинарног смера постдипломских студија на Филозофском факултету, више година држао и предмет социо-културне антропологије...

Јака личност и огромна енергија која је често више кочила него што је била стимулативна за његове млађе сараднике, утицала је да је професор Срејовић временом постао готово институција за себе. Као велики индивидуалиста, тешко се уклапа у причу о постојању Београдске археолошке школе, мада је однеговао генерације добрих археолога, који се због његовог утицаја претежно баве праисторијским периодима.

Милош Јевтић

Драгослав Срејовић : (1931-1996). - Гласник - Српско археолошко друштво. - ISSN 0352-5678. - 14 (1998), стр. 361-363

Федеративна народна Република Југославија
Народна Република Србија

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ДИПЛОМА

ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА

СРЕЈОВИЋ Ж. ДРАГОСЛАВ

рођен 8. октобра 1931 године у Крагујевцу дипломирао је 5. јуна 1954, на археолошкој групи

са средњом оценом 9,65 (девет и 65/100) и тиме је стекао сва права која ова диплома по законима Федеративне Народне Републике Југославије даје.

У Београду, 10. јула 1954 године.

Бр. 3689

Без такси чл. 6 тачка 3. з.о.т.

декан Филозофског факултета

потпис сопственика дипломе

ректор универзитета

В. М. Митовић

Диплома Филозофског факултета Универзитета у Београду

Отишао је смели занесењак

Био је личност и научник око кога би се многи велики градови с разлогом отимали, а ми му нисмо баш увек били добри савременици. Но тај питоми и отмени господин подносио је и признања и порицања стишано и са трпњом по античким узорима, аплаузе са захвалношћу и широким осмехом, а злобу и оптужбе са неверицом и безазленим чуђењем високо моралне особе.

Тешко ми је да замислим да професора Срејовића нећемо више дочекивати на представама, иложбама, концертима или у Опери и на књижевним вечерима. Све то га је занимало. Са укусом је познавао све те уметничке гране и у њима скоро дечачки уживао. Нећемо га више слушати како са озарењем прича о сваком ископаном комадићу глине из давних времена, ни како са смелошћу занесењака предвиђа шта ће се још открити испод земље. Као да га је одмамила себи та вековна дубина.

Одласком др Срејовића се застрашујуће сужава културно језгро овог града, јер он се придружио повећој групи најбољих које смо изгубили ових последњих година. Какав нам је суров одстрел приредила смрт. Иако је живот испуњавао врхунским разлозима Драгослав Срејовић је смрт дочекао са деликатним осмехом. Тако се са нама опростио. Тако ћемо га се и сећати.

Вида Оїњеновић

Преузето са портала Аудио и фото архив[4]

Значка САНУ

[4] http://www.audioifotoarhiv.com/ датум приступа:

СПОЉАШЊЕ ВЕЗЕ ДО АУДИО-ВИДЕО ЗАПИСА НА ИНТЕРНЕТУ

Први сачуван аудио снимак Драгослава Срејовића, 28. 10. 1967.[1]

Емисија Памтивек[2], **звучни архив Радио Београда** 2

Емисија *Оставština за будућност*[3]: Адкадемик Драгослав Срејовић, Трезор, РТС, 1994., редитељ Божидар Николић.

„Мало је научника таквог хабитуса као што је то био професор археологије, академик Драгослав Срејовић. Зналац који је у многоме допринео да се Србија осветли као значајна тачка на мапи, светске археологије, док је његова личност постала парадигма једног од последњих зналаца ренесансних хоризоната, Лепенски Вир и Винчу. И миленијуми су тесни једном Драгославу Срејовићу, стога професор даје значајан историјско-антрополошки пресек протоевропске и европске цивилизације"

Интервју: Драгослав Срејовић[4], разговор водио Зоран Рајић, јуна 1988.

Библиофонотека Народне библиотеке Др Душан Радић, Врњачка Бања, 2017.

филм Дивостинка[5]

Од 1967. до 1971. године трајала су археолошка ископавања на територији Дивостина, насеља надомак Крагујевца, у којима су учествовали крагујевачки археолози Драгослав Срејовић и Миленко Богдановић и амерички археолог Ален Мекферон. Дивостинка је антропоморфна фигурина винчанске културе (доба неолита, 7 - 4 век п.н.е) пронађена на том локалитету, још педесетих година прошлог века. Данас се у Народном музеју у Крагујевцу чува седам фигурина.

---

1 http://www.audioifotoarhiv.com/knjige%20koje%20govore/knjige/41%20dragoslav%20srejovic.mp3

2 https://www.rts.rs/upload/storyBoxFileData/2020/09/21/39846372/pamtivek%20.mp3

3 https://www.youtube.com/watch?v=xERapHdhiqQ

4 https://www.youtube.com/watch?v=f_QSwut28F0

5 https://www.youtube.com/watch?v=7OAsmqUjP40

Документарни филм, **Лепенски вир**[6], из 1968. године, у продукцији Дунав филма о два, светски значајна, археолошка локалитета на тлу Србије - Лепенски Вир и Винча.

Стручни саветници и саговорници за овај филм су били тадашња два врхунска српска научника: др Драгослав Срејовић археолог, културни антрополог, професор Универзитета и академик и др Лазар Трифуновић, историчар уметности, ликовни критичар, директор Народног музеја у Београду, универзитетски професор, (оснивач катедре за Модерну уметност на Филозофском факултету у Београду).

Др Срејовић и др Трифуновић: **Лепенски вир и Винча најстарије цивилизације Европе**[7] Редитељ: Виктор Фигуровски, ТВ Нови Сад, 1991.

---

6 https://www.youtube.com/watch?v=6s0Rrj4uJ3I

7 https://www.youtube.com/watch?v=knKwHSefXW8&t=5534s
преузето са: https://srbin.info/pocetna/aktuelno/dr-srejovic-i-dr-trifunovic-lepenski-vir-i-vinca-najstarije-civilizacije-evrope/

Документарна емисија **Шаркамен -античка царска палата?**[8]

Сценариста Илија Церовић; стручни консултанти др Драгослав Срејовић, др Миодраг Томовић; уредник Владимир Јеленковић, редитељ Горан Жугић, РТС Образовно-научни програм, 1998.

Документарни филм **Фелих**[9] о академику Драгославу Срејовићу, аутора Дејана Ђусића, приказан је премијерно на You Tube каналу *IRIS CAM* 30.12.2020. године. Филм је реализован уз помоћ града Крагујевца, у сусрет 2021. години, када ће бити обележено девет деценија од рођења и четврт века од смрти славног научника.

У свом раду Ђусић се ослонио на саговорнике који су били Срејовићеви студенти, сарадници и пријатељи. У филму говоре: академик проф. др Видојко Јовић, геолог (дугогодишњи сарадник и присни пријатељ), проф. др Славиша Перић, археолог из Археолошког института САНУ (некада студент а потом сарадник и пријатељ), др Мирослав Лазић, археолог, водио је Археолошку збирку Филозофског факултета у Београду (студент и сарадник), др Маја Живић, археолог, директорка Народног музеја у Зајечару (студент и сарадник), Славица Ђорђевић, археолог Завода за заштиту споменика кулуре Крагујевац (дипломирала код професора Срејовића), др Слободан Лазаревић, професор у пензији крагујевачког Универзитета (породични пријатељ Срејовићеве породице) и Лела Вујошевић, секретар Центра за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Крагујевцу која је у почетним данима рада ове установе сарађивала са професором Срејовићем.

8 https://www.youtube.com/watch?v=HxV4DcnQKwQ

9 https://www.youtube.com/watch?v=eKXsRafy99E

ДЕЛА ДРАГОСЛАВА СРЕЈОВИЋА У ФОНДОВИМА УНИВЕРЗИТЕТСКЕ БИБЛИОТЕКЕ У КРАГУЈЕВЦУ

1.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Praistorija / DragoslavSrejović ; [fotografijeD. [Dragoljub] Kažić ... etal.]. – Beograd : Jugoslavija, 1967 (Zagreb : Grafički zavod Hrvatske). - XXIII, 47 str. : ilustr. ; 18 cm. - (Mala istorija umetnosti. Epohe i stilovi)

COBISS.SR-ID 55775239
J 6943

2.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Лепенски Вир : нова праисторијска култура у Подунављу / Драгослав Срејовић. - Београд : Српска књижевна задруга, 1969 (Београд : Култура). - 328 стр., [68] стр. с фотогр. : илустр. ; 26 cm

COBISS.SR-ID 183967239
J 48159

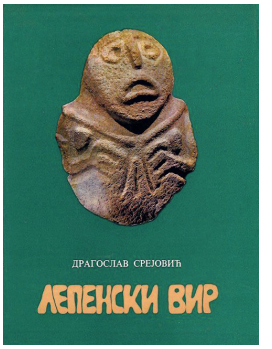

3.
CERMANOVIĆ-Kuzmanović, Aleksandrina, 1928-2001
Античка Дукља : некрополе / Александрина Цермановић-Кузмановић, Оливера Велимировић-Жижић, **Драгослав Срејовић** ; [фотографије Вукашин Савић, цртежи Александар Бачкалов ; Резиме са српскохрватском на енглески превела Невенка Костић]. - Цетиње : Обод, 1975 (Нови Сад : Будућност). - 386 стр., [1] пресавијен лист : илустр. ; 29 цм

COBISS.SR-ID 161784071
J 10944

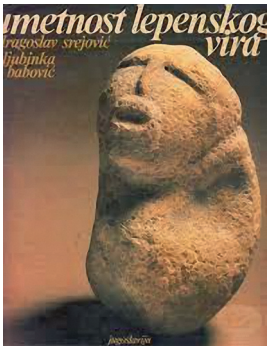

4.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Umetnost Lepenskog Vira / Dragoslav Srejović, Ljubinka Babović ; [fotografije Vladimir Popović, Bratislav Lukić ; crteži i grafički prilozi Ljubinka Babović, Svetozar Stanković]. - Beograd : Jugoslavija : Narodni muzej, 1983 (Ljubljana : Mladinska knjiga). - 206 str. : ilustr. ; 29 cm

COBISS.SR-ID 35349767
J 16206

5.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Римска скулптура у Србији = RomansculptureinSerbia / [аутори изложбе] Драгослав Срејовић, Александрина Цермановић-Кузмановић ; [превод на енглески Веселин Костић ; аутор фотографија Владимир Поповић ; аутори географских карата Светозар Станковић, Милорад Сладић, Стеван Ђурић]. - Београд : Српска академија наука и уметности, 1987 (Нови Сад : Форум). - 174 стр. : илустр. у боји ; 24 x 21 cm. - (Галерија Српске академије наука и уметности ; 60)

COBISS.SR-ID 533506
J 20379

6.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996

Felix Romuliana : Галеријева палата у Гамзиграду / Драгослав Срејовић, Анка Лаловић ; [превод на немачки Дорис Николић ; превод на енглески Веселин Костић ; фотографије Владимир Поповић] = Galerius' palast in Gamzigrad = Galerius' palace in Gamzigrad / Dragoslav Srejović, Anka Lalović. - Београд : Центар за археолошка истраживања Филозофског факултета, 1991 (Бор : Бакар). - 35 стр. : граф. прикази, фотогр. ; 21 X 22 cm

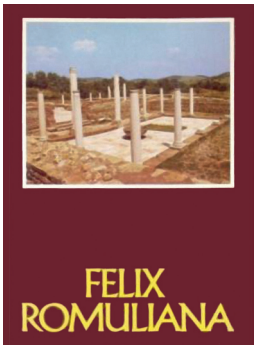

COBISS.SR-ID 533054102
L 7035

7.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996

Огледи о древној уметности : од Лепенског Вира до Византије / Драгослав Срејовић ; приредио Видојко Јовић. - Београд : Српска књижевна задруга, 1998 (Нови Сад : Будућност). - 406 стр., [36] стр. с фотогр. : илустр. ; 19 cm. - (Српска књижевна задруга. Коло 91 ; књ. 606)

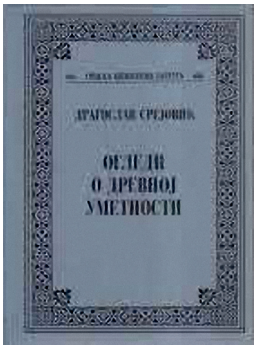

COBISS.SR-ID 142118663
J 3197

ЗБОРНИЦИ, ЛЕКСИКОНИ

8.

ETNOPSIHOLOGIJA danas / [Vladeta Jerotić... et al. ; priredio Bojan Jovanović]. - Beograd : Dom culture Studentski grad, 1991 (Beograd : Srboštampa : Studioplus). - 204 str. ; 24 cm. - (Biblioteka Treći milenijum ; 2)

COBISS.SR-ID 124355591
J 26544

9.

АРХЕОЛОГИЈА и природне науке : научни скуп Српске академије наука и уметности и Војвођанске академије наука и уметности, одржан 23. и 24. октобра 1990. у Београду и 25. октобра 1990. у Новом Саду / уредник Драгослав Срејовић. - Београд : Српска академија наука и уметности, 1992 (Београд : Просвета). - 189 стр. : илустр. ; 27 cm. - (Научни скупови / Српска академија наука и уметности ; књ. 64. Одељење историјских наука ; књ. 21)

COBISS.SR-ID 6007820
J 27121

10.

CATENA Mundi: српска хроника на светским веригама : [зборник]. Књ. 2 / [приредио Предраг Р. Драгић Кијук]. - Краљево : Ибарске новости ; Београд : Матица Срба и исељеника Србије, 1992 (Краљево : Слово). - 930, 8 стр. : илустр. ; 30 cm. - (Библиотека Векови Србије)

ISBN 86-81341-04-9 1
COBISS.SR-ID 5386508
J 26047

11.

ИСТОРИЈА српског народа. Књ. 1, Од најстаријих времена до Маричке битке (1371) / написали Драгослав Срејовић... [и др.]. - 2. изд. - Београд : Српска књижевна задруга, 1994 (Београд : Војна штампарија : Војногеографски институт). - VII, 702 стр., [108] стр. с таблама : илустр. ; 23 cm. - (Историја српског народа : у шест књига / [Српска књижевна задруга, Београд])

ISBN 86-379-0476-9
COBISS.SR-ID 87042823
J 27285

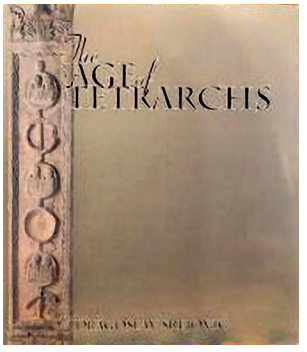

12.

The AGE of Tetrarchs : [a symposium held from the 4th to the 9th October 1993] / edited by Dragoslav Srejović. - [1st ed.]. - Belgrade : The Serbian Academy of Sciences and Arts, 1995 (Belgrade : Tipografic). - 388 str. : ilustr. ; 24 cm. - (Scientific Meetings / The Serbian Academy of Sciences and Arts ; vol. 75. The Section for Historical Sciences ; vol. 24, ISSN 0352-6194)

ISBN 86-7025-198-1
COBISS.SR-ID 38496524
L 7404

13.

SÆCULA Confluentia : zbornik radova sa naučnog skupa posvećenog 120-godišnjici nastave klasične filologije na Beogradskom univerzitetu održanog 23. novembra 1995. godine / priredio Aleksandar Loma. - Beograd : Filozofski fakultet, 2004 (Beograd : Akademija). - 154 str. : ilustr. ; 24 cm

ISBN 86-80269-70-0
COBISS.SR-ID 113152268
J 39849

14.

КУЛТУРНА ризница Србије / саставио и уредио Јован Јанићијевић ; [аутори текстова Бранко Вујовић, Јован Јанићијевић, Миодраг Јовановић, Никола Кусовац, Милош Немањић, Никола Пантелић, Драгослав Срејовић, Радомир Станић ; аутори мањих прилога Бранка Иванић, Љубица Миљковић, Милица Михаиловић ; аутор фотографија Марлис Вујовић]. - Београд : Идеа : Војска : Добротвор ; Нови Сад : Православна реч ; Сремски Карловци : Каирос ; Ниш : Градина, 1996 (Београд : Војна штампарија). - 642 стр. : илустр. ; 25 cm

ISBN 86-7547-039-8
COBISS.SR-ID 113440519
J 28503
J 36371
J 37041

15.

PREHISTORICSettlements in Caves and Rock-Shelters of Serbia and Montenegro. Fasc. 1 / edited by Dragoslav Srejović ; [translation Ivana Radovanović]. - Belgrade : Faculty of Philosophy, Centre of Archaeological Research, 1996 (Belgrade : Čigoja Press). - 102 str. : ilustr. ; 29 cm. - (The University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Centre for Archaeological Research ; vol. 16)

ISBN 86-80269-27-1
COBISS.SR-ID 50606348
E 1625

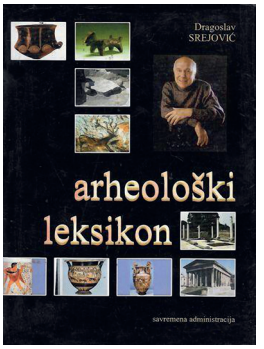

16.

ARHEOLOŠKI leksikon: preistorija Evrope, Afrike I Bliskogistoka, grčka, etrurska I rimska civilizacija / priredio DragoslavSrejović ; [autori Aleksandrina Cermanović-Kuzmanović... [et al.] ; karte i crteži Miodrag Sladić]. - Beograd : Savremena administracija, 1997 (Beograd : «Branko Đonović»). - 1315, [12] str., 32 str s tablama (fotogr. u boji) : ilustr., geogr. karte ; 25 cm

ISBN 86-387-0536-0
COBISS.SR-ID 133788935
J 30794

17.

КУЛТУРНА ризница Србије / саставио и уредио Јован Јанићијевић ; [аутори текстова Бранко Вујовић, Јован Јанићијевић, Миодраг Јовановић, Никола Кусовац, Милош Немањић, Никола Пантелић, Драгослав Срејовић, Радомир Станић ; аутори мањих прилога Бранка Иванић, Љубица Миљковић, Милица Михаиловић ; аутор фотографија Марлис Вујовић]. - [2. изд.]. - Београд : Идеа : Војноиздавачки завод : Markt system : Topy, 1998 (Београд : Војна штампарија). - 642 стр. : илустр. ; 24 cm

ISBN 86-7547-039-8
COBISS.SR-ID 147548423
J 37067

18.

The CULTURAL Treasury of Serbia / edited by Jovan Janićijević ; [written by Jovan Janićijević ... et al. ; translated by Alice Copple-Tošić ... et al. ; photographs by Marlies Vujović]. - 2nd ed. - Belgrade : IDEA, 2002 (Belgrade : Vojna štamparija). - 641 str. : ilustr. ; 25 cm

ISBN 86-7547-039-8
COBISS.SR-ID 111820812
E 2631

19.

КУЛТУРНА ризница Србије / саставио и уредио Јован Јанићијевић ; [аутори текстова Бранко Вујовић ... [и др.] ; аутор фотографија Марлис Вујовић]. - 4. изд. - Београд : Idea, 2005 (Вараждин : Вартекс тискара). - 642 стр. : илустр. ; 24 cm

ISBN 86-7547-069-X
COBISS.SR-ID 123003916
J 38966

20.

АУТОБИОГРАФСКА проза српских научника/ саставио Предраг Петровић. - Београд : Службени гласник : Универзитетска библиотека «Светозар Марковић», 2019 (Београд : Гласник). - 453 стр. : илустр. ; 21 cm. - (Едиција Прозна дела српских научника ; том 10)

ISBN 978-86-519-2420-3 ((CG) картон с омотом)
ISBN 978-86-519-2410-4 ((за издавачку целину))
COBISS.SR-ID 279464972
J 59403

21.

ОГЛЕДИ српских научника / саставила Зорана Опачић. - Београд : Службени гласник : Универзитетска библиотека «Светозар Марковић», 2019 (Београд : Гласник). - 466 стр. : слике аутора ; 21 cm. - (Едиција Прозна дела српских научника ; том 9)

ISBN 978-86-519-2419-7
ISBN 978-86-519-2410-4
COBISS.SR-ID 279870220
J 59402

ДРАГОСЛАВ СРЕЈОВИЋ КАО ПРИРЕЂИВАЧ, УРЕДНИК, РЕЦЕНЗЕНТ, МЕНТОР

22.
MARKOVIĆ, Čedomir, arheolog

Neolit CrneGore / Čedomir Marković ; redactor Dragoslav Srejović ; [recenzenti Dragoslav Srejović, Milutin Garašanin ; prevod Veselin Kostić ; crteži Čedomir Marković, Svetlana Lazić]. - 1. izd. - Beograd : Filozofski fakultet, Centar zaarheološka istraživanja ; Cetinje : Zavod za zaštitu spomenika culture SR Crne Gore, 1985 (Beograd : «Filip Višnjić»). - 105, LXVII str. S tablama : ilustr. ; 29 cm. - (Centar za arheološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu ; knj. 5)

COBISS.SR-ID 48032263
J 52637

23.
LEROI-Gourhan, André, 1911-1986

Praistorijski lovci / Andre Leroa-Guran ; [prevela Dana Milošević]. - Beograd : Nolit, 1987 (Beograd : «Slobodan Jović»). - 142 str. : ilustr. ; 20 cm. - (Biblioteka Zanimljiva nauka)

ISBN 86-19-01463-3 a
COBISS.SR-ID 43428871
J 22003

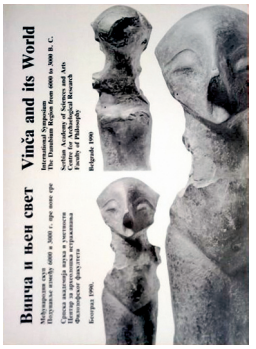

24.

INTERNATIONAL symposium «The Danubian region from 6000 to 3000 B.C.» (1988 ; Belgrade, Smederevska Palanka)

Vinča and its world : international symposium The Danubian region from 6000 to 3000 B. C. Belgrade, Smederevska Palanka, October 1988 / editors Dragoslav Srejović, Nikola Tasić. - Beograd : SANU : Centre for Archaeological Research, Faculty of Philosophy, 1990. - 206 str. : ilustr. ; 27 cm. - (Научни скупови / САНУ ; књ. 51, Одељење историјских наука ; књ. 14 = Symposia / SASA ; 51. Department of historical sciences ; 14, ISSN 0352-6194)

ISBN 86-7025-034-9
COBISS.SR-ID 1117964
J 25468

25.

БИТКА на Косову 1389. године / одговорни уредник Драгослав Срејовић ; концепција публикације Сима Ћирковић, Драгослав Срејовић, Оливера Миљковић ; избор историјских извора Сима Ћирковић. - Београд : Српска академија наука и уметности : Историјски музеј Србије, 1989 (Београд : Београдски издавачко-графички завод). - 200 стр. : илустр. у боји ; 24 x 21 cm. - (Галерија Српске академије наука и уметности ; св. 65)

COBISS.SR-ID 7894786
J 23257

26.

АРХЕОЛОГИЈА и природне науке : научни скуп Српске академије наука и уметности и Војвођанске академије наука и уметности, одржан 23. и 24. октобра 1990. у Београду и 25. октобра 1990. у Новом Саду / уредник Драгослав Срејовић. - Београд : Српска академија наука и уметности, 1992 (Београд : Просвета). - 189 стр. : илустр. ; 27 cm. - (Научни скупови / Српска академија наука и уметности ; књ. 64. Одељење историјских наука ; књ. 21)

COBISS.SR-ID 6007820
J 27121

27.

JEVTIĆ, Miloš, 1950-

Basarabi kultura na teritoriji Srbije : doktorska teza / Jevtić S. Miloš. - Beograd : [M. S. Jevtić], 1992. - 2 knj. (400 listova ; listovi 401-472, 40, [32] lista,12 listova s kartama, 282 lista s tablama) : ilustr. ; 30 cm

COBISS.SR-ID 512974231
D 1924

28.
MITROVIĆ, Andrej, 1937-2013

Топлички устанак : место у српској историји / Андреј Митровић ; уредник Драгослав Срејовић. - Београд : Српска академија наука и уметности, 1993 (Београд : Српска академија наука и уметности). - 42 стр. ; 24 cm. - (Споменице / Српска академија наука и уметности ; књ. 11. Одељење историјских наука ; књ. 1)

ISBN 86-7025-171-X
COBISS.SR-ID 55542791
J 52719

29.

PREHISTORIC Settlements in Caves and Rock-Shelters of Serbia and Montenegro. Fasc. 1 / edited by Dragoslav Srejović ; [translation Ivana Radovanović]. - Belgrade : Faculty of Philosophy, Centre of Archaeological Research, 1996 (Belgrade : Čigoja Press). - 102 str. : ilustr. ; 29 cm. - (The University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Centre for Archaeological Research ; vol. 16)

ISBN 86-80269-27-1
COBISS.SR-ID 50606348
E 1625

30.
STOJANČEVIĆ, Vladimir, 1923-2017

Кључ и Поречка река од краја 18. века до ослобођења 1833. / Владимир Стојанчевић ; уредник Драгослав Срејовић. - Београд : Српска академија наука и уметности, 1994 (Београд : Култура). - 104 стр. ; 24 cm. - (Посебна издања / Српска академија наука и уметности ; књ. 626. Одељење историјских наука ; књ. 20)

COBISS.SR-ID 9373967
J 52718

31.
ŠUVAKOVIĆ, Miško, 1954-

Pojmovnik moderne i postmoderne likovne umetnosti i teorije posle 1950. godine : primljeno na VI skupu Odeljenja likovnih i muzičkih umetnosti od 30. oktobra 1996. na osnovu recenzija Olge Jevrić, dr. Ješe Denegrija i dr. Ljubomira Gligorijevića / Miško Šuvaković ; urdnici Olga Jevrić, Dragoslav Srejović. - Beograd : Srpska akademija nauka i umetnosti ; Novi Sad : Prometej, 1999 (Novi Sad : Prometej). - 462 str. : ilustr. ; 29 cm

ISBN 86-7639-391-5
ISBN 86-7025-279-1
COBISS.SR-ID 19002895
J 32328

РАДОВИ ДРАГОСЛАВА СРЕЈОВИЋА У МОНОГРАФСКИМ ПУБЛИКАЦИЈАМА И ЗБОРНИЦИМА

32.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Pogovor / Dragoslav Srejović

U: Praistorijski lovci / Andre Leroa-Guran. - Beograd : Nolit, 1987. - (Biblioteka Zanimljiva nauka). - ISBN 86-19-01463-3. - Str. 139

COBISS.SR-ID 31158537
J 22003

33.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Paleopsihologija i paleoetnopsihologija / Dragoslav Srejović

U: Etnopsihologija danas / [Vladeta Jerotić...et al. - Beograd : Dom kulture Studentski grad, 1991. - (Biblioteka Treći milenijum ; 2). - Str. 39-41ad

COBISS.SR-ID 512198308
J 26544

34.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Археологија и природне науке - могућности и ограничења / Драгослав Срејовић

U: Археологија и природне науке / уредник Драгослав Срејовић. - Београд : Српска академија наука и уметности, 1992. - (Научни скупови ; књ. 64. Одељење историјских наука ; књ. 21). - Стр. 7-10

COBISS.SR-ID 8151820
J 27121

35.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Уметност Лепенског Вира / Драгослав Срејовић. - илустр.

U: CatenaMundi. Књ. 2 / [приредио Предраг Р. Драгић Кијук]. - Краљево : Ибарске новости ; Београд : Матица Срба и исељеника Србије, 1992. - (Библиотека Векови Србије). - ISBN 86-81341-04-9. - Стр. 856-863

COBISS.SR-ID 10205196
J 26047

36.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Културе бакарног и раног бронзаног доба доба / Драгослав Срејовић. - geograf. karte. - Библиографске напомене уз текст.

U: Историја српског народа. Књ. 1, Од најстаријих времена до Маричке битке (1371) / Написали Драгослав Срејовић... [и др.]. - Београд : Српска књижевна задруга, 1994. - (Историја српског народа). - ISBN 86-379-0476-9. - Стр. 31-43

COBISS.SR-ID 31160073
J 27285

37.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Културе гвозденог доба / Драгослав Срејовић. - илустр. - Библиографске напомене уз текст.

U: Историја српског народа. Књ. 1, Од најстаријих времена до Маричке битке (1371) / написали Драгослав Срејовић... [и др.]. - Београд : Српска књижевна задруга, 1994. - (Историја српског народа). - ISBN 86-379-0476-9. - Стр. 54-65

COBISS.SR-ID 31160585
J 27285

38.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Културе млађег каменог доба / Драгослав Срејовић. - илустр. - Библиографске напомене уз текст.

U: Историја српског народа. Књ. 1, Од најстаријих времена до Маричке битке (1371) / написали Драгослав Срејовић... [и др.]. - Београд : Српска књижевна задруга, 1994. - (Историја српског народа). - ISBN 86-379-0476-9. - Стр. 15-30

COBISS.SR-ID 31159817
J 27285

39.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Културе средњег и позног бронзаног доба / Драгослав Срејовић. - Библиографске напомене уз текст.

U: Историја српског народа. Књ. 1, Од најстаријих времена до Маричке битке (1371) / написали Драгослав Срејовић... [и др.]. - Београд : Српска књижевна задруга, 1994. - (Историја српског народа). - ISBN 86-379-0476-9. - Стр. 44-53

COBISS.SR-ID 31160329
J 27285

40.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Културе старијег и средњег каменог доба / Драгослав Срејовић. - илустр. - Библиографске напомене уз текст.

U: Историја српског народа. Књ. 1, Од најстаријих времена до Маричке битке (1371) / написали Драгослав Срејовић... [и др.]. - Београд : Српска књижевна задруга, 1994. - (Историја српског народа). - ISBN 86-379-0476-9. - Стр. 3-14)

COBISS.SR-ID 31159561
J 27285

41.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Diva Romula, Divus Galerius / D.[Dragoslav] Srejović ; [translated by Veselin Kostić]. - ilustr. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

U: The Age of Tetrarchs. - Belgrade : The Serbian Academy of Sciences and Arts, 1995. - (Scientific Meetings ; vol. 75. The Section for Historical Sciences ; vol. 24, ISSN 0352-6194). - ISBN 86-7025-198-1. - Str. 297-310

COBISS.SR-ID 94054156
L 7404

42.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Археолошко наслеђе / Драгослав Срејовић. - илустр.

U: Културна ризница Србије / саставио и уредио Јован Јанићијевић. - Београд : Идеа : Војска : Добротвор ; Нови Сад : Православна реч ; Сремски Карловци : Каирос ; Ниш : Градина, 1996. - ISBN 86-7547-039-8. - Стр. 8-16

COBISS.SR-ID 31276297
J 37041

43.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Foreword / Dragoslav Srejović ; prevodilac Ivana Radovanović[]

U: Prehistoric Settlements in Caves and Rock-Shelters of Serbia and Montenegro. Fasc. 1 / edited by Dragoslav Srejović. - Belgrade : Faculty of Philosophy, Centre of Archaeological Research, 1996. - (The University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Centre for Archaeological Research ; vol. 16). - ISBN 86-80269-27-1. - Str. 7-8

COBISS.SR-ID 31275785
E 1625

44.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Ali Koš / D[ragoslav] S[rejović]

U: Arheološki leksikon / priredio Dragoslav Srejović. - Beograd : Savremena administracija, 1997. - ISBN 86-387-0536-0. - Str. 36-37

COBISS.SR-ID 31382281
J 30794

45.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Altamira / D[ragoslav] S[rejović]

U: Arheološki leksikon / priredio Dragoslav Srejović. - Beograd : Savremena administracija, 1997. - ISBN 86-387-0536-0. - Str. 39

COBISS.SR-ID 31382537
J 30794

46.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Bazilika / D[ragoslav] S[rejović], A[leksandrina] C[ermanović]-K[uzmanović]. - ilustr.

U: Arheološki leksikon / priredio Dragoslav Srejović. - Beograd : Savremena administracija, 1997. - ISBN 86-387-0536-0. - Str. 113-115

COBISS.SR-ID 31383305
J 30794

47.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Butmirska kultura / D[ragoslav] S[rejović], M[iloš] J[evtić]

U: Arheološki leksikon / priredio Dragoslav Srejović. - Beograd : Savremena administracija, 1997. - ISBN 86-387-0536-0. - Str. 160-162

COBISS.SR-ID 514521239
J 30794

48.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Egejsko pismo / D[ragoslav] S[rejović], M[iloš] J[evtić]. - Bibliografija: str. 251.

U: Arheološki leksikon / priredio Dragoslav Srejović. - Beograd : Savremena administracija, 1997. - ISBN 86-387-0536-0. - Str. 249-251

COBISS.SR-ID 514523031
J 30794

49.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Megaliti / D[ragoslav] S[rejović], M[iloš] J[evtić]

U: Arheološki leksikon / priredio Dragoslav Srejović. - Beograd : Savremena administracija, 1997. - ISBN 86-387-0536-0. - Str. 642-643

COBISS.SR-ID 514653335
J 30794

50.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Murejbet / D[ragoslav] S[rejović]

U: Arheološki leksikon / priredio Dragoslav Srejović. - Beograd : Savremena administracija, 1997. - ISBN 86-387-0536-0. - Str. 687

COBISS.SR-ID 31383817
J 30794

51.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Археолошко наслеђе / Драгослав Срејовић. - илустр.

U: Културна ризница Србије / саставио и уредио Јован Јанићијевић. - Београд : Идеа : Војноиздавачки завод : Markt system : Тору, 1998. - ISBN 86-7547-039-8. - Стр. 8-16

COBISS.SR-ID 31272201
J 37067

52.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Archeological heritage / Dragoslav Srejović. - ilustr.

U: The Cultural Treasury of Serbia / edited by Jovan Janićijević. - Belgrade : IDEA, 2002. – Str. 8-17

COBISS.SR-ID 31271177
E 2631

53.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Милоје Васић : (1869-1956) / Драгослав Срејовић. - Слика М. Васића. - [Résumé].

U: Sæcula Confluentia / priredio Aleksandar Loma. - Beograd : Filozofski fakultet, 2004. - ISBN 86-80269-70-0. - Стр. [43]-48.

COBISS.SR-ID 513524885
J 39849

54.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Археолошко наслеђе / Драгослав Срејовић. - илустр.

U: Културна ризница Србије / саставио и уредио Јован Јанићијевић. - Београд : Idea, 2005. - ISBN 86-7547-069-X. - Стр. 8-16

COBISS.SR-ID 31272713
J 38966

55.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Кад смо били културно средиште света : (одломак) / Драгослав Срејовић

U: Огледи српских научника / саставила Зорана Опачић. - Београд : Службени гласник : Универзитетска библиотека «Светозар Марковић», 2019. - (Едиција Прозна дела српских научника ; том 9). - ISBN 978-86-519-2419-7. - ISBN 978-86-519-2410-4. – Стр. 101-124

COBISS.SR-ID 31376649
J 59402

56.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Празно поље : (одломци) / ДрагославСрејовић

U: Аутобиографска проза српских научника / саставио Предраг Петровић. - Београд : Службени гласник : Универзитетска библиотека «Светозар Марковић», 2019. – (Едиција Прозна дела српских научника ; том 10). - ISBN 978-86-519-2420-3. - ISBN 978-86-519-2410-4. - Стр. 387-397

56 COBISS.SR-ID 31375625
J 59403

РАДОВИ ДРАГОСЛАВА СРЕЈОВИЋА У СЕРИЈСКИМ ПУБЛИКАЦИЈАМА

57.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Кадсмобиликултурносредиштесвета / ДрагославСрејовић

U: Даница (Београд). - ISSN 0354-4974. - Год. 1 (1994), стр. 81-91

COBISS.SR-ID 27255308
SP 059 DANICA

58.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Родно место цара Јустинијана / Драгослав Срејовић

U: Освит (Лесковац). - ISSN 0354-0952. - Год. 6, бр. 16 (1996), стр. 5-7

COBISS.SR-ID 61615116
SP 82 OSVIT

59.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Šarkamen, Tetrarchial imperial palace / Dragoslav Srejović, Miodrag Tomović, Čedomir Vasić ; translated by Staša Babić and Sofija Garašanin

U: Старинар. - ISSN 0350-0241. - 47 (1996), str. 231-243

COBISS.SR-ID 60793090
SP 902 STARINAR

60.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Археолошко и историјско време / Драгослав Срејовић ; приредио Видојко Јовић

U: Књижевност. - ISSN 0023-2408. - св. 3/4, Год. 49, књ. 104 (1999), стр. 525-528

COBISS.SR-ID 83710732
SP 82 KNJIŽEVNOST

61.
SREJOVIĆ, Dragoslav, 1931-1996
Уметност и религија првих подунавских земљорадника / Драгослав Срејовић

U: Књижевност. - ISSN 0023-2408. - св. 5, Год. 49, књ. 104 (1999), стр. 776-780

COBISS.SR-ID 83812108
SP 82 KNJIŽEVNOST

ЗБОРНИЦИ РАДОВА СА НАУЧНИХ СКУПОВА ПОСВЕЋЕНИХ ДРАГОСЛАВУ СРЕЈОВИЋУ

62.

РАД Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије наука и уметности и Уневрзитета, 1998 ([Крагујевац : «Никола Николић»]). - 208 стр. : илустр. ; 27 cm. - (Научни скупови / Центар за научна итраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу) (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1)

ISBN 86-81037-08-0
COBISS.SR-ID 63461122
J 31072
J 33020
J 33021

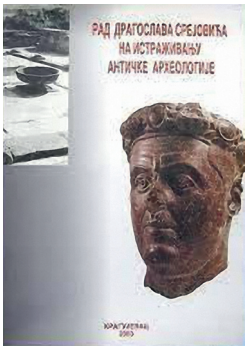

63.

РАД Драгослава Срејовића на истраживању античке археологије : Крагујевац, 31. октобар - 2. новембар 2002 / [одговорни уредник Никола Тасић ; превод резимеа Марина Адамовић]. - Крагујевац : Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2003 (Београд : Чигоја штампа). - 269 стр. : илустр. ; 27 cm. - (Меморијал Драгослава Срејовића : зборник радова ; 2) (Научни скупови / Центар за научна истраживања Српске академије наука иуметности и Универзитета у Крагујевцу)

ISBN 86-7179-036-3
COBISS.SR-ID 110593292
J 35588

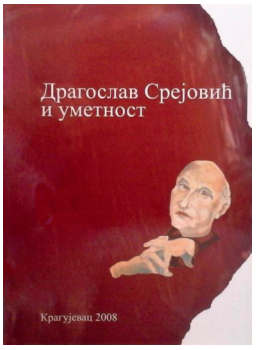

64.

ДРАГОСЛАВ Срејовић и уметност : Крагујевац, 28. и 29. новембар 2008. године / уредник Видојко Јовић ; [превод резимеа Вера Глигоријевић]. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитет у Крагујевцу, 2008 (Суботица : Ротографика). - 234 стр. : илустр. ; 27 cm. - (Меморијал Драгослава Срејовића : зборник радова ; 3) (Научни скупови / Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу)

ISBN 978-86-81037-22-5
COBISS.SR-ID 152230412
J 41741
J 41742

65.

NAUČNI skup Akademik Dragoslav Srejović (2011 ;Rača)

[Научни скуп] Академик Драгослав Срејовић, [Рача, 21. мај 2011. године] / [уредник Миодраг Стојановић ; приређивач Живојин Андрејић ; превод на енглески Братислав Срећковић, Мирјана Марушић, Анкица Станојевић]. - 1. изд. - Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2011 (Крагујевац : Interprint). - 456 str.: ilustr. ; 21 cm. - (Митолошки зборник ; 24 = MythologyCollection ; 24)

ISBN 978-86-83829-42-2 (broš.)
COBISS.SR-ID 180322828
J 48307

66.

ДРАГОСЛАВ Срејовић и митологија : Крагујевац, 9. новембар 2012. године / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2020 (Београд : БирографКомп). - 114 стр. : илустр. ; 27 cm. - (Меморијал Драгослава Срејовића : зборник радова ; 4)

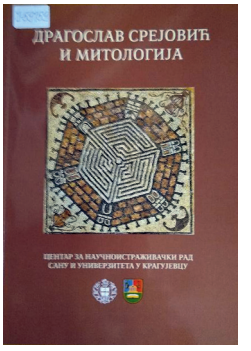

ISBN 978-86-81037-66-9
COBISS.SR-ID 31607561
J 59759

РАДОВИ О ДРАГОСЛАВУ СРЕЈОВИЋУ У МОНОГРАФСКИМ ПУБЛИКАЦИЈАМА И ЗБОРНИЦИМА

67.
PALAVESTRA, Predrag, 1930-2014
Драгослав Срејовић (1931-1996) : in memoriam / Предраг Палавестра

U: Од мита до фолка. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета, 1996. - (Библиотека Лицеум ; књ. 2). - ISBN 86-82607-03-4. - Стр. 165-166.

COBISS.SR-ID 513602197
J 29830

68.
ANTONIJEVIĆ, Dragoslav, 1930-2001
Антрополошки погледи у делу Драгослава Срејовића / Драгослав Антонијевић. - Summary. - Библиографија: стр 22.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 19-22

COBISS.SR-ID 67482626
J 31072
J 33020
J 33021

69.
BABIĆ, Staša, 1962

Хуманизам Драгослава Срејовића / Сташа Бабић. - Библиографске напомене на крају текста. - Summary.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 23-26

COBISS.SR-ID 67484162
J 31072
J 33020
J 33021

70.
BOGDANOVIĆ, Igor D., 1962

Питања сахрањивања током бронзаног и старијег гвозденог доба на Косову у светлу истраживања Драгослава Срејовића / Игор Д. Богдановић. - Summary. - Библиографске напомене на крају текста.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 159-164

COBISS.SR-ID 67489282
J 31072
J 33020
J 33021

71.
BOGDANOVIĆ, Milenko, 1935

Прилог проучавању неолитизације континенталног дела Балканског полуострва / Миленко Богдановић. - илустр. - Summary. - Библиографске белешке на крају текста.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 61-70

COBISS.SR-ID 67485954
J 31072
J 33020
J 33021

72.
BRUKNER, Bogdan, 1931-2006

Рани неолит Балкана (Србије) у истраживањима Драгослава Срејовића / Богдан Брукнер. - Summary. - Библиографија: стр. 37.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 27-31

COBISS.SR-ID 67484418
J 31072
J 33020
J 33021

73.
JACANOVIĆ, Dragan, 1958-
Остава праисторијских бронзаних предмета из села Брадарца - Рукумија / Драган Јацановић. - илустр. - Summary. - Библиографија: стр.188.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 177-188

COBISS.SR-ID 67489794
J 31072
J 33020
J 33021

74.
JOVIĆ, Vidojko, 1956-
Драгослав Срејовић у трагању за изгубљеним временом и изгубљеном лепотом / Видојко Јовић

U: Огледи о древној уметности / Драгослав Срејовић. - Београд : Српска књижевна задруга, 1998. - (Српска књижевна задруга. Коло 91 ; књ. 606). - Стр. 399-404

COBISS.SR-ID 31277065
J 31976

75.
JOVIĆ, Vidojko, 1956-
Камен у култури Лепенског Вира / Видојко Јовић. - Summary.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 55-59

COBISS.SR-ID 67485698
J 31072
J 33020
J 33021

76.
LAZIĆ, Miroslav, 1955-

Гамзиградска култура - последње откриће Драгослава Срејовића / Мирослав Лазић. - илустр. - Summary. - Библиографија: стр.157-158.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 147-158

COBISS.SR-ID 67489026
J 31072
J 33020
J 33021

77.
LJUCI, Kemajlj

Хронолошки положај некрополе Доња Брњица на основу металних налаза / Кемајљ Љуци. - илустр. - Summary. - Библиографија: стр. 169.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 165-175

COBISS.SR-ID 67489538
J 31072
J 33020
J 33021

78.
MIHAILOVIĆ, Dušan, 1962-

Новији резултати истраживања горњег палеолита и мезолита на тлу Србије и Црне Горе / Душан Михаиловић. - Summary. - Bibliografija: str. 52-53.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 39-53

COBISS.SR-ID 67485186
J 31072
J 33020
J 33021

79.
NIKOLIĆ, Dubravka, 1957-

Белигово - прилог проучавању енеолитских култура источне Србије / Дубравка Николић. - илустр. - Summary. - Библиографија: стр. 111.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 105-113

COBISS.SR-ID 67487490
J 31072
J 33020
J 33021

80.
PALAVESTRA, Aleksandar, 1956-

Ћилибар и вино / Александар Палавестра. - илустр. - Summary. - Библиографија: стр. 207-208.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 201-208

COBISS.SR-ID 67490562
J 31072
J 33020
J 33021

81.
PERIĆ, Slaviša, arheolog, 1956-

Драгослав Срејовић и проблем бутмирске културе / Славиша Перић. - Summary. - Библиографске напомене на крају текста.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 97-104

COBISS.SR-ID 67481858
J 31072
J 33020
J 33021

82.
PALAVESTRA, Aleksandar, 1956-

Ћилибар и вино / Александар Палавестра. - илустр. - Summary. - Библиографија: стр. 207-208.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 201-208

COBISS.SR-ID 67490562
J 31072
J 33020
J 33021

83.
PERIĆ, Slaviša, arheolog, 1956-

Драгослав Срејовић и проблем бутмирске културе / Славиша Перић. - Summary. - Библиографске напомене на крају текста.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 97-104

COBISS.SR-ID 67481858
J 31072
J 33020
J 33021

84.
PUŠIĆ, Ilija, 1922-2015

Праисторијске пећине у Боки Которској : кратак осврт / Илија Пушић. - Summary. - Библиографија: стр. 132.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 127-132

COBISS.SR-ID 67488258
J 31072
J 33020
J 33021

85.
RADOVANOVIĆ, Ivana, 1951-

Власац и Лепенски Вир у светлу најновијих истраживања / Ивана Радовановић. - Summary. - Библиографија: стр. 37.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - стр. 33-37

COBISS.SR-ID 67484930
J 31072
J 33020
J 33021

86.
TASIĆ, Nenad, 1962-
Критички осврт на периодизацију старчевачке културе по Драгославу Срејовићу / Ненад Н. Тасић. - Библиографске напомене на крају текста. - Summary.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 71-74

COBISS.SR-ID 67486466
J 31072
J 33020
J 33021

87.
TASIĆ, Nikola, 1932-2017
Праисторија југоисточне Европе у радовима Драгослава Срејовића / Никола Тасић. - Упоредни текст на енглеском. - Библиографија: стр. 17-18.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 7-18

COBISS.SR-ID 67482370
J 31072
J 33020
J 33021

88.
VASIĆ, Rastko, 1937-

Праисторијске оставе у делу Драгослава Срејовића / Растко Васић. - илустр. - Библиографске белешке на крају текста. - Summary.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 189-194

COBISS.SR-ID 67490050
J 31072
J 33020
J 33021

89.
VUKMANOVIĆ, Mirjana, 1948-

Убикација насеља и некропола касног бронзаног доба у области Ђердапа и Кључа / Мирјана Вукмановић. - Bibliografske napomene na kraju teksta. - Summary.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана, Крагујевац, 27-29. новембар 1997 / [одговрни уредник Никола Тасић]. - Крагујевац : Центар за научна итраживања Српске академије науке и уметности и Уневрзитета, 1998. - (Научни скупови). - (Меморијал Драгослава Срејовића ; зборник радова 1). - ISBN 86-81037-08-0. - Стр. 195-199

COBISS.SR-ID 67490306
J 31072
J 33020
J 33021

90.
STIPČEVIĆ, Nikša, 1929-2011
О Драгану (Драгославу) Срејовићу / Никша Стипчевић

U: Критичке и друге минијатуре / Никша Стипчевић. - Нови Сад : Платонеум, 2002. - ISBN 86-83639-03-7. - Стр. 163-165

COBISS.SR-ID 31378953
J 42863
L 6069

91.
BOGOSAVLJEVIĆ-Petrović, Vera, 1958-
Структура античког становништва у долини Ибра / Вера Богосављевић-Петровић. - илустр. - Библиографске напомене уз текст. - Библиографија: стр. 206-208. - Summary.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању античке археологије / [одговорни уредник Никола Тасић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2003. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 2). - (Научни скупови). - ISBN 86-7179-036-3. - Стр. 191-209

COBISS.SR-ID 31696137
J 35588

92.
JOVANOVIĆ, Aleksandar, 1947-2009
Култ Аполона у предримском периоду на простору северног Балкана / Александар Јовановић. - илустр. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summary.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању античке археологије / [одговорни уредник Никола Тасић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2003. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 2). - (Научни скупови). - ISBN 86-7179-036-3. - Стр. 9-20

COBISS.SR-ID 513532821
J 35588

93.
JOVIĆ, Vidojko, 1956-
Драгослав Срејовић о античкој уметности / Видојко Јовић. - илустр. - Библиографија: стр. 28. - Summary.

U: ад Драгослава Срејовића на истраживању античке археологије / [одговорни уредник Никола Тасић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2003. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 2). - (Научни скупови). - ISBN 86-7179-036-3. - Стр. 21-29

COBISS.SR-ID 513533077
J 35588

94.
LALOVIĆ, Anka
Гамзиград (Ромулиана) - 50 година археолошких истраживања и конзерваторско-рестаураторских радова / Анка Лаловић. - илустр. - Библиографске напомене уз текст. - Summary.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању античке археологије / [одговорни уредник Никола Тасић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2003. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 2). - (Научни скупови). - ISBN 86-7179-036-3. - Стр. 57-75

COBISS.SR-ID 513533589
J 35588

95.
POPOVIĆ, Ivana, 1955-
Витичарке из Шаркамена: фризура као могуће полазиште за идентификацију власнице златног накита / Ивана Поповић. - илустр. - Напомене уз текст. - Библиографија: стр. 135. - Summary.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању античке археологије / [одговорни уредник Никола Тасић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2003. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 2). - (Научни скупови). - ISBN 86-7179-036-3. - Стр. 129-136

COBISS.SR-ID 513534613
J 35588

96.
RAŠKOVIĆ, Dušan, 1956-

Стање истражености античких налазишта Расинског округа - Трагом рекогносцирања Драгослава Срејовића и Николе Тасића 1954. године / Душан Рашковић. - илустр. - Библиографске белешке уз текст. - Библиографија: стр. 53-55. - Summary.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању античке археологије / [одговорни уредник Никола Тасић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2003. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 2). - (Научни скупови). - ISBN 86-7179-036-3. - Стр. 31-55

COBISS.SR-ID 513533333
J 35588

97.
RUŽIĆ, Mira, 1959-

Гамзиград после Драгослава Срејовића / Мира Ружић. - илустр. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Суммары.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању античке археологије / [одговорни уредник Никола Тасић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2003. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 2). - (Научни скупови). - ISBN 86-7179-036-3. - Стр. 89-101

COBISS.SR-ID 513534101
J 35588

98.
TASIĆ, Nikola, 1932-2017

Античка археологија у делу Драгослава Срејовића / Никола Тасић

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању античке археологије / [одговорни уредник Никола Тасић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2003. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 2). - (Научни скупови). - ISBN 86-7179-036-3. - Стр. 7-8

COBISS.SR-ID 31679753
J 35588

99.
TOMOVIĆ, Miodrag

Царска порфирна статуа са Шаркамена (источна Србија) / Миодраг Томовић. - илустр. - Напомене уз текст. - Библиографија: стр. 125-126. - Summary.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању античке археологије / [одговорни уредник Никола Тасић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2003. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 2). - (Научни скупови). - ISBN 86-7179-036-3. - Стр. 103-127

COBISS.SR-ID 513534357
J 35588

100.
ŽIVIĆ, Maja, 1968-

Четврт века посвећености Гамзиграду - Одгонетање гамзиградске загонетке / Маја Живић. - илустр. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summary.

U: Рад Драгослава Срејовића на истраживању античке археологије / [одговорни уредник Никола Тасић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2003. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 2). - (Научни скупови). - ISBN 86-7179-036-3. - Стр. 77-87

COBISS.SR-ID 513533845
J 35588

101.
ANTONOVIĆ, Dragana, 1960-

Повезаност уметности и технолошког развоја : пример Лепенског Вира / Драгана Антоновић. - илустр. - Библиографија: стр. 71. - Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. [67]-72

COBISS.SR-ID 516486549
J 41741
J 41742

102.
BOGDANOVIĆ, Milenko, 1935-

Драгослав Срејовић - уметност у неолиту : прилог за нови реконструкцију историје уметности у праисторији / Миленко Богдановић. - илустр. - Библиографија: стр. 32-33. - Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. 27-34

COBISS.SR-ID 31608329
J 41741
J 41742

103.
BOGDANOVIĆ, Nikola

Драгослав Срејовић - уметност у неолиту : прилог за нову реконструкцију историје уметности у праисторији = Драгослав Срејовић – Art in the neolithic period: a contribution to the new reconstruction of the history of prehistoric art / Миленко Богдановић. - илустр. - Библиографија: стр. 32-33

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. [27]-34

COBISS.SR-ID 516483989
J 41741
J 41742

104.
GAVRIĆ, Gordana, 1965-
Архи-техни - археологија / Гордана Тошић, Душан Рашковић. - илустр. - Библиографске напомене уз текст. - Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. 211-226

COBISS.SR-ID 31612681
J 41741
J 41742

105.
IVANJI, Ildi, 1933-
Музика празног поља / Илди Ивањи. - Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. 21-26

COBISS.SR-ID 31608073
J 41741
J 41742

106.
JEREMIĆ, Miroslav, 1944-
Техника champlevè на клесаном архитектонском декору Сирмијума IV века / Мирослав Јеремић. - илустр. - Напомене и библиографске референце уз текст. – Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. [135]-149

COBISS.SR-ID 516488597
J 41741
J 41742

107.
JOVANOVIĆ, Aleksandar, 1947-2009
Прилози познавању Атисовог култа са простора Србије / Александар Јовановић. - илустр. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. [151]-163

COBISS.SR-ID 516489109
J 41741
J 41742

108.
JOVIĆ, Vidojko, 1956-
Драгослав Срејовић и његово дело као инспирација уметника / Видојко Јовић. - илустр. - Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. 227-234

COBISS.SR-ID 32448521
J 41741
J 41742

109.
JOVIĆ, Vidojko, 1956-
Драгослав Срејовић и уметност / Видојко Јовић. - Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. 7-14

COBISS.SR-ID 516482965
J 41741
J 41742

110.
KRUNIĆ, Slavica, 1951-
Мермерна глава Афродите из Музеја града Београда / Славица Крунић. - илустр. - Библиографија: стр. 175-177. - Библиографskebeleškeuztekst. - Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. [165]-177

COBISS.SR-ID 516489621
J 41741
J 41742

111.
KUZMANOVIĆ Novović, Ivana, 1957-
Царски портрет на гемема са територије Србије / Ивана Кузмановић-Нововић. - илустр. - Библиографске напомене уз текст. - Библиографија: стр. 190-192. - Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. [179]-194

COBISS.SR-ID 516490133
J 41741
J 41742

112.
LAZIĆ, Miroslav, 1955-
Драгослав Срејовић о уметности древних земљорадника : значење и функција теракота из Винче / Мирослав Лазић. - илустр. - Библиографија: стр. 43-44. - Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. [35]-44

COBISS.SR-ID 516484245
J 41741
J 41742

113.
MARICKI-Gađanski, Ksenija, 1939-
Драгослав Срејовић о улози ликовне уметности у датовању хеленске митологије / Ксенија Марицки Гађански. - Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. [97]-104.

COBISS.SR-ID 516487573
J 41741
J 41742

114.
NIKOLIĆ, Dubravka, 1957-
Уметност као елемент културног дисконтинуитета на Лепенском Виру / Дубравка Николић, Славиша Перић. - Библиографија: стр. 63-64. - Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. [59]-65

COBISS.SR-ID 516486293
J 41741
J 41742

115.
NIKOLOVSKI, Zvonimir

Римски накит са нектополе на локалитету Дрезга код села Лопате-Куманово / Звонимир Николовски. - илустр. - Библиографске напомене уз текст. - Библиографија: стр. 202-203. - Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. [195]-210

COBISS.SR-ID 516490901
J 41741
J 41742

116.
POPOVIĆ, Ivana, 1955-

Галеријев портрет из Ромулијане у светлу представа царских и свештеничких инсигнија у римској уметности / Ивана Поповић. - илустр. - Библиографске напомене уз текст. - Библиографија: 117-118. - Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. [105]-119

COBISS.SR-ID 516487829
J 41741
J 41742

117.
RUŽIĆ, Mira, 1959-

Драгослав Срејовић, историчар уметности античког периода : одјеци Поликлета, Пракситела и Лисипа у римским репликама Доње Мезије / Мира Ружић. - илустр. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summary: Dragoslav Srejović - Historian of Classical Art

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. [45]-57

COBISS.SR-ID 516485269
J 41741
J 41742

118.
TASIĆ, Nikola, 1932-2017

Праисторијска и античка уметност у радовима Драгослава Срејовића / Никола Тасић. - Summary: Prehistoric and Antique Art in the Works of Dragoslav Srejović.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. [15]-19

COBISS.SR-ID 516483477
J 41741
J 41742

119.
VASIĆ, Rastko, 1937-
О фигуралном и нефигуралном у уметности гвозденог доба централног Балкана / Растко Васић. - илустр. - Библиографија: стр. 94. - Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. [87]-95

COBISS.SR-ID 516487061
J 41741
J 41742

120.
ŽIVIĆ, Maja, 1968-
Одбљесци рановизантијске занатске уметности кроз призму делатности новооткривене радионице за прераду гвожђа у Гамзиграду : почетак краја једног ромејског града / Маја Живић. - илустр. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summary.

U: Драгослав Срејовић и уметност / уредник Видојко Јовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 2008. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 3). - (Научни скупови). - ISBN 978-86-81037-22-5. - Стр. [121]-133

COBISS.SR-ID 516488085
J 41741
J 41742

121.
ANDREJIĆ, Živojin, 1950-
Биобиблиографија академика Драгослава Срејовића = Dragoslav Srejovic's bibliography / Живојин Андрејић. - Библиографске напомене уз текст. - Библиографија: стр. 39-41.

U: [Научни скуп] Академик Драгослав Срејовић, [Рача, 21. мај 2011. године] /[уредник Миодраг Стојановић. - Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2011. - (Митолошки зборник ; 24). - ISBN 978-86-83829-42-2. - Стр. 17-41.

COBISS.SR-ID 41941775
J 48307

122.
ANDREJIĆ, Živojin, 1950-

Метафизика, уметност и митско-историјски обрасци мезолитско-неолитске културе Лепенског Вира = Metaphysics, art and patterns of the culture of Lepenski Vir following the studies of Dragoslav Srejović / Живојин Андрејић. - илустр. – Библиографске белешке уз текст. - Библиографија: стр. 169-171. - Апстракт; Summary.

U: [Научни скуп] Академик Драгослав Срејовић, [Рача, 21. мај 2011. године] / [уредник Миодраг Стојановић. - Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2011. - (Митолошки зборник ; 24). - ISBN 978-86-83829-42-2. - Стр. 139-174

COBISS.SR-ID 41948175
J48307

123.
ATLAGIĆ, Marko, 1949-

Допринос Драгослава Срејовића развоју проучавања царске дијадеме као хералдичког симбола = Contribution of Dragoslav Srejović to the considerations of the emperor's diademe as a heraldic symbol / Марко Атлагић, Звездана Елезовић. - илустр. - Библиографске напомене уз текст. - Библиографија: стр. 279-280. - Апстракт ; Summary.

U: [Научни скуп] Академик Драгослав Срејовић, [Рача, 21. мај 2011. године] / [уредник Миодраг Стојановић. - Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2011. - (Митолошки зборник ; 24). - ISBN 978-86-83829-42-2. - Стр. 269-280

COBISS.SR-ID 41965327
J 48307

124.
BOROVIĆ-Dimić, Jelena, 1958-

Драгослав Срејовић и Врњачка Бања : прилози за биографију = Dragoslav Srejović et Vrnjačka Banja : addenda pour une biographie / Јелена Боровић-Димић. – Библиографске напомене уз текст. - Апстракт ; Резиме.

U: [Научни скуп] Академик Драгослав Срејовић, [Рача, 21. мај 2011. године] / уредник Миодраг Стојановић. - Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2011. - (Митолошки зборник ; 24). - ISBN 978-86-83829-42-2. - Стр. 119-127

COBISS.SR-ID 41946127
J 48307

125.
CRNOBRNJA, Ivanka
Сећања са археолошких ископавања на Лепенском Виру / Иванка Црнобрња

U: [Научни скуп] Академик Драгослав Срејовић, [Рача, 21. мај 2011. године] / [уредник Миодраг Стојановић. - Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2011. - (Митолошки зборник ; 24). - ISBN 978-86-83829-42-2. - Стр. 129-135

COBISS.SR-ID 41946383
J 48307

126.
CUNJAK, Mlađan
Први трагови христијанизације наших простора = The first traces of Christianization of our lands / Млађан Цуњак. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Апстракт ; Summary.

U: [Научни скуп] Академик Драгослав Срејовић, [Рача, 21. мај 2011. године] / [уредник Миодраг Стојановић. - Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2011. - (Митолошки зборник ; 24). - ISBN 978-86-83829-42-2. - Стр. 425-448

COBISS.SR-ID 41974799
J 48307

127.
JOVIĆ, Vidojko, 1956-
Драгослав Срејовић и источна Србија = Dragoslav Srejović et la Serbie Orientale / Видојко Јовић. - Библиографија: стр. 62. - Summary.

U: [Научни скуп] Академик Драгослав Срејовић, [Рача, 21. мај 2011. године] / [уредник Миодраг Стојановић. - Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2011. - (Митолошки зборник ; 24). - ISBN 978-86-83829-42-2. - Стр. 53-63

COBISS.SR-ID 525375381
J 48307

128.
MILORADOVIĆ, Nenad

О биоклиматском карактеру архитектуре културе Лепенског Вира = Aboutthebioclimatic characterinthearchitectureoftheLepenskiVir / Ненад Милорадовић. – илустр. - Библиографија: стр. 229-231. - Апстракт ; Summary.

U: [Научни скуп] Академик Драгослав Срејовић, [Рача, 21. мај 2011. године] / [уредник Миодраг Стојановић. - Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2011. - (Митолошки зборник ; 24). - ISBN 978-86-83829-42-2. - Стр. 213-231

COBISS.SR-ID 41948943
J 48307

129.
MILOSAVLJEVIĆ, Petar, 1937-

Драгослав Срејовић као догађај = DragoslavSrejović asanevent / Петар Милосављевић. - илустр.

U: [Научни скуп] Академик Драгослав Срејовић, [Рача, 21. мај 2011. године] /[уредник Миодраг Стојановић. - Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2011. - (Митолошки зборник ; 24). - ISBN 978-86-83829-42-2. - Стр. 175-212

COBISS.SR-ID 41948431
J 48307

130.
NADOVEZA, Branko, 1961-

Борба за античко наслеђе академика Срејовића = The struggle for the heritage of the classical antiquity of Dragoslav Srejović / Бранко Надовеза. - Библиографија: стр. 96. - Апстракт ; Summary. - Библиографске напомене уз текст

U: [Научни скуп] Академик Драгослав Срејовић, [Рача, 21. мај 2011. године] /[уредник Миодраг Стојановић. - Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2011. - (Митолошки зборник ; 24). - ISBN 978-86-83829-42-2. - Стр. 83-97

COBISS.SR-ID 41944335
J 48307

131.
PETROVIĆ, Radmilo, 1948-
Вигиланција = Vigilantia / Радмило Петровић. - илустр. - Библиографске напомене уз текст. - Библиографија: стр. 256-257. - Апстракт ; Summary.

U: [Научни скуп] Академик Драгослав Срејовић, [Рача, 21. мај 2011. године] / [уредник Миодраг Стојановић. - Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2011. - (Митолошки зборник ; 24). - ISBN 978-86-83829-42-2. - Стр. 249-267

COBISS.SR-ID 41961487
J48307

132.
RADOVANOVIĆ, Boriša I., 1950-
Неколико непознатих података о пореклу академика Драгослава Срејовића = Some unknown data on the origin of the archaelogist Dragoslav Srejović / Бориша Радовановић. - Библиографске напомене уз текст. - Библиографија: стр. 113-117. – Апстракт ; Summary.

U: [Научни скуп] Академик Драгослав Срејовић, [Рача, 21. мај 2011. године] / [уредник Миодраг Стојановић. - Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2011. - (Митолошки зборник ; 24). - ISBN 978-86-83829-42-2. - Стр. 99-118

COBISS.SR-ID 41945615
J 48307

133.
RADUSINOVIĆ, Milorad P., 1943-
Римска Доклеја под лупом археолога Драгослава Срејовића = Римска Диоклеа в исследованиях археолога Драгослава Срейовича / Милорад П. Радусиновић. – Библиографске напомене уз текст. - Библиографија: стр.292-293. - Апстракт ; Резюме.

U: [Научни скуп] Академик Драгослав Срејовић, [Рача, 21. мај 2011. године] /[уредник Миодраг Стојановић. - Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2011. - (Митолошки зборник ; 24). - ISBN 978-86-83829-42-2. - Стр. 281-293

COBISS.SR-ID 41966351
J 48307

134.
TASIĆ, Nikola, 1932-2017
Драгослав Срејовић : 1931-1996 / Никола Тасић. - Библиографске напомене уз текст.

U: [Научни скуп] Академик Драгослав Срејовић, [Рача, 21. мај 2011. године] / [уредник Миодраг Стојановић. - Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2011. - (Митолошки зборник ; 24). - ISBN 978-86-83829-42-2. - Стр. 43-63

COBISS.SR-ID 41942031
J 48307

135.
ANDREJIĆ, Živojin, 1950-
Митологија културе Лепенског Вира : на основама епохалних археолошких открића академика Драгослава Срејовића / Живојин Р. Андрејић. - Résumé: La mythologie de la culture de Lepenski Vir fondée sur les recherches archéologiques de l'académicen Dragoslav Srejović. - Библиографија: стр. 198-200. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Апстракт ; Résumé.

U: Живојин Андрејић - мултидисциплинарност данас. [1]. - Рача : Центар за митолошке студије Србије : Туристичка организација, 2015. - (Митолошки зборник, ISSN 1450-9792 ; 35 (1)). - Стр. 159-200

COBISS.SR-ID 523079061
J 53755

136.
ANDREJIĆ, Živojin, 1950-
Митологија културе Лепенског Вира : на основама епохалних археолошких открића академика Драгослава Срејовића / Живојин Андрејић. – Библиографске напомене узтекст. - Библиографија: стр. 46-47. - Апстракт ; Summary.

U: ДрагославСрејовићимитологија / уредникВидојкоЈовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2020. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 4). -ISBN 978-86-81037-66-9. - Стр. 25-48

COBISS.SR-ID 34674697
J 59759

137.
JOVIĆ, Vidojko, 1956-
Драгослав Срејовић и митологија / ВидојкоЈовић

U: Драгослав Срејовић и митологија / уредник ВидојкоЈовић. - Крагујевац : Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2020. - (Меморијал Драгослава Срејовића ; 4). - ISBN 978-86-81037-66-9. - Стр. 7-8

COBISS.SR-ID 34663689
J 59759

РАДОВИ О ДРАГОСЛАВУ СРЕЈОВИЋУ У СЕРИЈСКИМ ПУБЛИКАЦИЈАМА

138.
GARAŠANIN, Milutin, 1920-2002
Д. Срејовић: IlirieTraci, EnciclopediadelMediterraneo 7, Sezione Istoria. Editoriale Jaca Book, Italia, 1996, стр. 1-96, сл. 1-16 / Милутин Гарашанин. - Библиографска напомена на крају текста

U: Старинар. - ISSN 0350-0241. - књ. 47 (1996), стр. 321-323

COBISS.SR-ID 60798722
SP 902 STARINAR

139.
GARAŠANIN, Milutin, 1920-2002
Драгослав Срејовић као праисторичар / Милутин Гарашанин

U: Глас - Српска академија наука и уметности. Одељење историјских наука. - ISSN 0351-4765. - књ. 10, бр. 384 (1998), стр. 239-246

COBISS.SR-ID 32254729
SP 93/94 GLAS. Odeljenje istor. nauka

140.
JELIĆ, Vojislav, 1952-
Драгослав Срејовић о античком миту и религији / Јелић Војислав

U: Глас - Српска академија наука и уметности. Одељење историјских наука. - ISSN 0351-4765. - књ. 10, бр. 384 (1998), стр. 255 – 285

COBISS.SR-ID 521129879
SP 93/94 GLAS. Odeljenje istor. nauka

141.
PETROVIĆ, Petar, 1938-1997
Допринос Драгослава Срејовића античкој археологији / Петар Петровић

U: Глас - Српска академија наука и уметности. Одељење историјских наука. - ISSN 0351-4765. - књ. 10, бр. 384 (1998), стр. 247-254

COBISS.SR-ID 32255241
SP 93/94 GLAS. Odeljenje istor. nauka

142.
TASIĆ, Nikola, 1932-2017
Пут Драгослава Срејовића до археолошког трона / Никола Тасић

U: Глас - Српска академија наука и уметности. Одељење историјских наука. - ISSN 0351-4765. - књ. 10, бр. 384 (1998), стр. 231-237

COBISS.SR-ID 32254217
SP 93/94 GLAS. Odeljenje istor. nauka

143.
JEVTIĆ, Miloš, 1950-
Драгослав Срејовић : (1931-1996) / Милош Јевтић

U: Гласник - Српско археолошко друштво. - ISSN 0352-5678. - 14 (1998), стр. 361-363

COBISS.SR-ID 31937545
SP 902/904 GLASNIK Srpskog arh. društva

144.
STIPČEVIĆ, Nikša, 1929-2011
О Драгану (Драгославу) Срејовићу / Никша Стипчевић

U: ЛетописМатицесрпске. - ISSN 0025-5939. - 463, 175, 4 (1999), стр. 522-524

COBISS.SR-ID 67534082
SP 82 LETOPIS Matice srpske

145.
JOVIĆ, Vidojko, 1956-
Енкомион Драгославу Срејовићу : (1931-1996) / Видојко Јовић

U: Зборник Матице српске за класичне студије. - ISSN 1450-6998. - 2 (2000), стр. 241-245

COBISS.SR-ID 200110599
SP 807 ZBORNIK MS za klasične studije

146.
JOVIĆ, Vidojko, 1956-
Античка уметност у делима Драгослава Срејовића / Видојко Јовић. - Библиографија. - Summary.

U: Зборник Матице српске за класичне студије. - ISSN 1450-6998. - 4/5 (2002/2003), стр. 159-162

COBISS.SR-ID 197564423
SP 807 ZBORNIK MS za klasične studije

147.
MIJOVIĆ, Tomislav, 1932-
Каменови моји : у спомен на Драгослава Срејовића / Томислав Мијовић

U: Липар. - ISSN 1450-8338. - Год. 4, бр. 12 (2002), стр. 43

COBISS.SR-ID 521290901
SP 82 LIPAR

148.
JOVIĆ, Vidojko, 1956-
Драгослав Срејовић : археолог светског гласа / Видојко Јовић. - илустр.

U: Даница (Београд). - ISSN 0354-4974. - Год. 13 (2006), стр. 115-122

COBISS.SR-ID 150280972
SP 059 DANICA

149.
VUJOŠEVIĆ, Lela, 1966-
Меморијал Драгослава Срејовића : неговање најбоље традиције српске археологије / Лела Вујошевић

U: Липар. - ISSN 1450-8338. - Год. 13, бр. 49/1 (2012), стр. 277-280

COBISS.SR-ID 518623381
SP 82 LIPAR

150.
MILOSAVLJEVIĆ, Monika, 1985-
Археолог као писац : критичка белешка о производњи знања / Моника Милосављевић, Наталија Ћосић. - Dostupno i na : http://knjizevnaistorija.rs/editions/160/milosavljevic.pdf

U: Књижевна историја. - ISSN 0350-6428. - Год. 48, бр. 160 (2016), стр. 181-197

COBISS.SR-ID 235578636
SP 82 KNJIŽEVNA istorija

Допуна библиографије (некатегорисан рад)

151.
STIPČEVIĆ, Nikša, 1929-2011
Критичке и друге минијатуре / Никша Стипчевић. - Нови Сад : Платонеум, 2002 (Београд : Цицеро). - 192 стр. ; 20 cm

ISBN 86-83639-03-7
COBISS.SR-ID 175651079
J 42863
L 6069

Плакета Музеја Крајине, Неготин

РЕГИСТАР АУТОРА

Andrejić, Živojin 121, 122, 135, 136
Antonijević, Dragoslav 68
Antonović, Dragana 101
Atlagić, Marko 123

Babić, Staša 69
Babović, Ljubinka 4
Bogdanović, Igor D. 70
Bogdanović, Milenko 71, 102
Bogdanović, Nikola 103
Bogosavljević-Petrović, Vera 91
Borović-Dimić, Jelena 124
Brukner, Bogdan 72

Cermanović-Kuzmanović, Aleksandrina 3, 5, 46
Crnobrnja, Ivanka 125
Cunjak, Mlađan 126

Ćosić, Natalija 150

Elezović, Zvezdana 123

Garašanin, Milutin 138, 139
Gavrić, Gordana 104

Ivanji, Ildi 105

101

Jacanović, Dragan 73
Jelić, Vojislav 140
Jeremić, Miroslav 106
Jevtić, Miloš 27, 47, 48, 49, 143
Jovanović, Aleksandar 92, 107
Jović, Vidojko 74, 75, 93, 108, 109, 127, 137, 145, 146, 148

Krunić, Slavica 110
KuzmanovićNovović, Ivana 111

Lalović, Anka 6, 94
Lazić, Miroslav 76, 112
Leroi-Gourhan, André 23

Ljuci, Kemajlj 77

Maricki-Gađanski, Ksenija 113
Marković, Čedomir 22
Mihailović, Dušan 78
Mijović, Tomislav 147
Miloradović, Nenad 128
Milosavljević, Monika 150
Milosavljević, Petar 129
Mitrović, Andrej 28

Nadoveza, Branko 130
Nikolić, Dubravka 79, 114
Nikolovski, Zvonimir 115

Palavestra, Aleksandar 80, 82
Palavestra, Predrag 67
Perić, Slaviša 81, 83, 114
Petrović, Petar 141
Petrović, Radmilo 131
Popović, Ivana 95, 116
Pušić, Ilija 84

Radovanović, Boriša I 132
Radovanović, Ivana 85
Radusinović, Milorad P 133
Rašković, Dušan 96, 104
Ružić, Mira 97, 117

Stipčević, Nikša 62, 90, 144, 151
Stojančević, Vladimir 30

Šuvaković, Miško 31

Tasić, Nenad 86
Tasić, Nikola 87, 98, 118, 134, 142
Tomović, Miodrag 59, 99

Vasić, Čedomir 59
Vasić, Rastko 88, 119
Vujošević, Lela 149
Vukmanović, Mirjana 89

Živić, Maja 100, 120

УМЕСТО РЕЦЕНЗИЈЕ

Портрет Драгослава Срејовића, Драган Стојков

НЕКОЛИКО ЗАПИСА О ДРАГОСЛАВУ СРЕЈОВИЋУ

археолог др Миленко Богдановић

Организовање изложбе о Драгославу Срејовићу у Универзитетској библиотеци у Крагујевцу, са пратећим каталогом *Драгослав Срејовић 1931-1996, 90 година од рођења и 25 година од смрти, биобиблиографија радова Драгослава Срејовића у фондовима Универзитетске библиотеке у Крагујевцу* који је припремила Радмила Царевић, има велики значај за афирмацију личности и научног дела Драгослава Срејовића. Кроз одабране текстове, цитате, хронологију живота и дела и библиографију омогућен је комплекснији увид у свеобухватност и значај Срејовићевог доприноса нашој и светској науци.

Сарадња са проф. Срејовићем започела је крајем лета 1965. године ревизионим истраживањима на градини на Милића брду у Љуљацима, насељу ватинске културе, и трајала је пуних 30 година. За то време, започето је и реализовано неколико научно-истраживачких пројеката: Архитектура неолитских насеља у Дивостину, Етнокултурна кретања у бакарно и бронзано доба на простору централне Србије, затим велики југословенско-амерички пројекат *Early Farming Cultures in Central Serbia*, Етнокултурна кретања у гвоздено доба у Шумадији и Старе културе и народи у Шумадији и Поморављу. Обимна и значајна археолошка грађа, пронађена приликом истраживања, обрађена је и публикована у пет респектабилних научних радова. Истовремено, литература бележи прве научне интерпретације археолошких појава са овога простора. У почетку су то записи о систематизованој археолошкој грађи прикупљеној и пронађеној пре и после Великог рата на локалитетима у Винчи, Арадцу, Старчеву, на простору Ватина, у Љуљацима и др; записи о њеним карактерним особинама, културној припадности и релативно-хронолошлим одредницама, затим записи о стилским карактеристикама и трајању костолачке, вучедолске и ватинске културе и утицајима са југоистока, као и бројне теме о појединим налазима: керамичким посудама, фигуринама од печене земље, жртвеницима и другим

предметима. Нешто касније се појављују студије које се баве озбиљнијом археолошком проблематиком. Захваљујући поуздано стратиграфски утемељеној грађи Милоја Васића, пронађеној на неолитским насељима у Винчи, М. Гарашанин је 1951. године у Љубљани одбранио дисертацију под насловом *Хронологија Винчанске групе*. То је прва релативно-хронолошка подела Винчанске групе; чине је четири развојне фазе: Винча-Тордош I и II, по налазишту Тордош у Румунији, и Винча - Плочник I и II. Касније је уследила Менгинова а б е ц е д н а подела, такође на четири развојне фазе. Три године касније, Д. Гарашанин, такође, брани докторску дисертацију у Љубљани, са темом *Старчевачка култура* чија интерна релативно-хронолошка подела садржи четири развојне фазе: Старчево I, Старчево IIa, Старчево IIb и Старчево III, нешто слично Милојичићевој подели из 1950. године. По дубини и озбиљности у радовима Милутина и Драге Гарашнин придружује се и студија *Neolithic antropomophic figurines from Jugoslavia, Jahrbuch fur prahistorisce etnogrphische Kuns 21* из 1964/65. године коју је потписао Д. Срејовић. Само четири године касније, Срејовић је започео истраживања на Лепенском Виру.

Срејовићево време обележио је интензиван развој и успон српске археологије и археолошке методологије, које су грађене на дугогодишњим теренским истраживањима. Територија Србије у преисторији је била густо насељена. Проспекцијом терена регистровано је на хиљаде налазишта. Чини се да су се насеља, некрополе и оставе смењивали и слагали једно на друго кроз епохе. Материјални остаци су усложњавали стратиграфију. Бројне институције у области културних добара, музеји и заводи за заштиту, као и стручњаци, заједно са Археолошким институтом и Катедром за археологију, интензивирали су теренска истраживања, а свако ново искуство остало је забележено у литератури. Током двадесетогодишњег теренског и кабинетског истраживачког рада, у предвечерје великих истраживања на простору Ђердапа, српска класична археолошка методологија је достигла и у извесној мери премашила и померила светске стандарде. То се пре свега односи на Срејовићев истраживачки сензибилитет у чему је насумњиво предњачио. Истраживања на Лепенском Виру су била најбоље организована и вођена у односу на сва друга на простору Ђердапа, пре свега захваљујући посвећености главног истраживача, његовом истраживачком сензибилитету, секторским вођама и члановима екипе.

Срејовићев истраживачки сензибилитет, где, како и када ће нешто бити откривено, без обзира на величину простора, није пука случајност ни срећна околност, већ је то нешто посебно смештено у њему и својствено само њему, нешто што га води и опредељује да на налазишту одабере тачку и простор на коме ће се у културном слоју током истраживања појавити скривено благо, кључ који отвара и открива тајне скривене археолошке грађе са особеним карактерним особинама, попут културе Лепенског Вира. Истраживачки сензибилитет је навео Срејовића на трагања за простором са кога потичу камени облуци из којих су незнатним, умешним клесарским интервенцијама настале монументалне скулптуре на Лепенском Виру. Место је нађено на десетак километара од насеља, у кањону Бољетинске реке. Први контакт са реком и њеним окружењем оставили су на Срејовића посебан утисак. Учинило му се, посматрајући брзу и бистру воду реке, да у тој води све оживљава

и све постаје покретљиво: облуци постају покретљиви, жиле дрвећа као змије се увлаче под стеновите обале речице, док рибе и остали водени свет употпуњују то бујање живота. Облутак, свети камен, фетиш, у брзој води обједињује сав живи свет и жива бића и тако представља огромно јаје испуњено мноштвом енергије и због свега тога људски ликови на скулптурама добијају изглед рибе. Утисаци са Бољетинске реке и тријада скулптура са прочеља светилишта бр. XLIV чине окосницу митске приче о настанку света из камена и воде.

Истраживачки дар попримио је анегдотске форме када су у питању открића на Гамзиграду, Галеријевој царској резиденцији. Током вишедеценијских истраживања на утврђењу и простору у оквиру утврђења није откривен и пронађен ни један објекат или предмет атрубутивног резиденцијалног значења. Француска археолошка школа, упркос претпоставкама да се ради о могућој царској резиденцији, упорно је понављала да је у питању велики војни логор. Током седамдесетих година Срејовић је преузео истраживања на Ромулијани. После значајних открића, најпре натписа на улазном порталу Галеријеве резиденције, затим порфирног царевог портрета и места где је цар сахрањен и уведен у ред божанства и, на крају, остава са златним новцем, енигма царске резиденције била је потпуно разрешена. Међутим, прва и задња секвенца из ове приче чине се посебно занимљивим. Место из прве приче је циљано одабрано. Налазио се у непосредној близини објекта у коме је екипа становала и радила. Срејовић је на том месту очекивао један од налаза за којим је трагао. После неколико дана откривен је део улазног портала на утврђењу са натписом Ромулијана. За неколико година, на идентичан начин, откривени су остали налази атрибутивног значења за царску резиденцију. У другој причи стоји забележено да се у непосредној близини камене конструкције, на којој је извршена апотеоза, поред путића, налазио омањи земљани обрежак. Срејовић је често пролазио путићем не обраћајући много пажњу на обржак. Једном приликом док је седео, погледа у обрежак и позва једног радника да га скине лопатом. Приликом другог замаха појавише се златници, равно стотину комада.

У научној интерпретацији археолошке грађе он је опрезан. По њему је у археологији све подложно преиспитивању. Отвара се према спољашњем свету. За своје идеје и научне интерпретације тражи упоришта у другим областима живота.

Локалитет Лепенски Вир је откривен 1958. године претраживањем терена од стране стручњака Археолошког института и регистрован као неолитско насеље 1. Током 1965. године започета су заштитна археолошка истраживања на овом локалитету у оквиру пројекта *Ђердапске електране*. До основних садржаја културе, од којих је сваки представљао посебно и узбуђујуће откриће, долазило се, како то Срејовић каже, поступно. Током 1966. године откривен је већи део насеља са импозантним остацима архитектуре, 1967. године нађене су бројне монументалне скулптуре од камена, а 1968. године истражен је један део некрополе. Исте године први пут се појавила потпуно уобличена прича о мезолитској култури Лепенског Вира. Срејовић је, у оно време, једини успео да препозна основна обележја културе и њена атрибутивна значења, да уђе у начин размишљања, у духовна, религиозна

и идеолошка опредељења малене заједнице испод Коршо брда и да све то исприча убедљивим, течним и пријемчивим језиком. Касније ће се показати да култура откривена на Лепенском Виру представља потпуно нов садржај у европског праисторији.

Шира јавност је преко средстава информисања сазнала о Лепенском Виру тек августа 1968. године, а посебно током и после изложбе организоване у Народном музеју у Београду и Загребу. О најважнијим резултатима истраживања Срејовић је писао и за часописе: *Југословенски историјски зборник, Развитак, Старинар, Archaeologia Iugoslavica, Ilustrated London News, Arcaeology, Bild der Wissenschaft, Raggi i Archaeologia*.

Крајем 2019. године навршило се пола века од изласка из штампе Срејовићеве монографије о Лепенском Виру. Од тог времена па до данас у литератури је забележено тридесетак студија посвећених углавном питањима и проблемима везаним за порекло културе, њено трајање, питањима стратиграфских и релативно-хронолошких односа према старијенеолитским културама, па чак и питањима која се односе на интерпретацију археолошке грађе. На жалост, далеко мањи број радова је посвећен остацима материјалне културе и Срејовићевом тумачењу археолошких појава на Лепенском Виру.

Срејовићево откриће одјекнуло је у јавности као светска сензација. Бројне новинарске и телевизијске екипе, археолози, антрополози, палеоботаничари и палеозоолози, геолози, па и светски путници, просто су опседали локалитет. На терену је знатижељу заменило снажно узбуђење пред откривеним насељем и његовим садржајем са складно скројеним терасама, на којима су подигнуте плански изграђене, једнообразне куће неједнаке величине, али уредно сложене, са истанчаним осећањем за однос маса у простору, уз наглашену пропорцију и симетрију, које посебно истичу унутрашњи дизајн и пред природним окружењем просто је свима застајао дах. И док су узбуђења и знатижеље око великог открића још увек трајали, Срејовић је у јесен 1969. године објавио монографију о Лепенском Виру.

Монографија о Лепенском Виру није само дескрипција откривене археолошке грађе, њено стратиграфско утемељење, њена стилско-типолошка систематизација, трагање за њеним пореклом и историјским контекстом, већ је то озбиљна, слојевита студија која широко захвата проблем културе покушавајући да одгонетне природно-еколошке услове, да препозна геолошке формације и састав земљишта, такође да, преко палеоботаничких и палеозоолошких остатака, реконструише биљни и животињски свет из времена трајања културе, да одгонетне значај и улогу реке и њен утицај на живот заједнице, односно да одгонетне колико су ћудљиви токови реке утицали на рађање и замирање живота на Лепенском Виру, на таложење археолошких остатака, њихове међусобне односе и стратиграфију, па да преко археолошких остатака реконструише економску и духовну основу културе и определи време у коме је култура настала и трајала. Већ тада је Срејовић говорио да све што се налази у монографији није његова задња реч о овом значајном локалитету. Срејовићев истраживачки сензибилитет представља ретку појаву. Само откриће културе Лепенског Вира необична и јединствена научна интерпретација археолошке грађе коју

наука није забележила дефинишу његову идеолошку одредницу према тумачењу археолошких појава.

Поред авангардне мезолитске културе, Срејовић протостарчевачку културу уводи у старији неолит као примарну појаву неолитске револуције са организованом производњом хране и употребом малахита, бакарног карбоната за израду накита, који ће се касније трансформисати у најранију појаву металургије на планети. Поред протостарчевачке културе, утемељене на археолошкој грађи откривеној на Лепенском Виру, Срејовић у науку уводи алтернативне тезе о мултиполарним економским и културним центрима у југоисточној Европи који су се развијали независно један од другога. То је алтернативна теза потпуно супротна дифузионистичкој теорији западне археологије која заговара причу да на Балкану не постоји ниједна самоникла неолитска култура, односно, аксиомну тезу о утицајима са простора ex oriente lux. После Срејовићевих текстова објављених у *Материјалима X* и *Anatolici 22* и Yakar-овог текста у *Poročilu*, дифузионистичка теорија је знатно изгубила на значају.

У велика открића спада Галеријева резиденција Феликс Ромулијана (лат. Felix Romuliana) и монографија посвећена владавини тетрархије на простору Балкана која, археолошком фактографијом и научном интерпретацијом, уводи у непосредну причу о догађајима и збивањима у овом делу Европе током античког периода, одакле потиче 17 римских царева. О завидно високом рејтингу Срејовића као теоретичара сведоче и други текстови објављени у научним публикацијама, краће студије и чланци који су у науку, са разлогом, уводили нове алтернативне тезе, често настале на предубеђењу да је у праисторији све подложно преиспитивању.

Када су у питању односи између епоха средњег и млађег каменог доба, хоризонти са непокретним и покретним садржајима, у културном слоју Лепенског Вира показују да се ради о два духовна и културна препорода која су се догодила између краја IX и средине VII миленијума са потпуно различитим идеолошким матрицама и са особеним цивилизацијским вертикалама. Први се ослања на ловачко-сакупљачку привреду и догодио се неочекивано у маленој оази испод Коршо брда, када су заједници, у умереним климатским условима са арктичким и медитеранским биљним и бројним животињским врстама, омогућени сигурна, разноврсна и богата исхрана, безбрижан и лагодан живот и када је заједница почела озбиљније да размишља о планској изградњи станишта, светилишта и насеља, о својим прецима и свом пореклу, о духовном животу и религиозним потребама, о ликовној и примењеној уметности, астрономији и другим свакидашњим потребама.

Други препород је уследио отопљавањем арктичког ледника и коренитим климатским променама долазећим Атлантиком. Други препород је суштински и филозофски променио однос људске врсте према животу. Уместо зависности од природе и њене ћуди, људска заједница је, увођењем у праксу организовану производњу хране, потпуно преузела одговорност за своју будућност, али са особеним садржајима и назнакама у материјалној и духовној култури које потпуно одударају од мезолитских појава. Цивилизацијске вертикале мезолитско-неолитског корпуса на Лепенском Виру заправо се сучељавају са тезама

западне археолошке школе о континуитету, па чак и о преклапању мезолитско-неолитског корпуса на простору Ђердапа. Ако се вратимо на прагматична запажања главног истраживача која заговарају причу о мезолитској култури која данас делује као изолована појава у времену и простору, чији облици, планска архитектура која подразумева сложене друштвено-економске односе, споменици монументалне уметности надахнути дубоком религиозношћу настали на Лепенском Виру, на празном простору без икаквих најава, традиције и припреме, који потпуно одударају од опште културно-историјске ситуације у раној праисторији Европе. Затим, све оно што је остварено пре и после културе Лепенског Вира не објашњава њено изузетно ткиво и да није могуће утврдити њена изразитија деловања на догађаје који јој следе. Култура Лепенског Вира има своје претходнике, али не и непосредне претке. Њени наследници су познати, али не и њени преци. Поменута запажања надилазе све алтернативе тезе о новом тумачењу и трајању културе и наводе на размишљања о потпуном издвајању културе Лепенског Вира из дуготрајне цивилизацијске вертикале. Мезолитски корпус, чије се примарне појаве хронолошки додирују са првом половином IX миленијума пре нове ере, сам по себи је довољан. Његова остварења и дуговечност нису остали у сећању његових непосредних наследника, али се зато захваљујући својим цивилизацијским тековинама повремено и изненада буде и оживљавају у каснијим праисторијским епохама, прото-историјском и историјском времену као одјек и сећање на минулу прошлост и стваралачку машту заједнице испод Коршо брда и њена остварења која се равноправно могу поредити са савременим начином живота и цивилизацијским дометима. Духовни препород и цивилизацијски прасак није се догодио одмах по доласку и насељавању увале. Прошло је неколико стотина година док се заједница адаптирала на нову средину и услове живота. Преко квалитетне, разноврсне и редове исхране, доминантног разноврсног рибљег и меса дивљих животињских врста, сома и беле рибе, тура, јелена, срне и дивље свиње, као и разних врста биљних плодова и биљног корења, односно обогаћене витаминске исхране, за кратко време заједница је ојачала своје физичке, здравствене и менталне капацитете. Почела је бројно да се увећава. Бриге око исхране и начина живота скоро да су потпуно ишчезле. Смањене су свакодневне обавезе. Слободног времена је било напретек. И одједном се у заједници појавила потреба за размишљањем о будућности о новим стаништима и светилиштима и организацији насеља. Требало је проникнути у природне појаве, умилостивити натприродне силе. Надолазила су питања о пореклу и настанку света. Појавила се потреба за утемељењем божанског дома и родослова. Размишљало се о погребним обичајима, о новим остварењима у ликовној уметности, о поштовању предака, о обредним и ритуалним радњама.

Прве појаве духовног препорода забележене су у области градитељства и архитектуре. У предвечерје Лепенског Вира I, када се заједница бројчано увећала, на основу претходне градитељске праксе забележене у хоризонтима Протолепенског Вира и Власца Ia, осмишљен је и заокружен пројекат новог урбанизованог насеља са јединственом трапезоидном архитектуром. Због скученог простора прихваћена је идеја да се насеље изгради на посебно припремљеним терасама које се увлаче у дубину Коршо брда. Облик

станишта је надограђен на већ поменуту немарно изведену трапезоидну форму са Власца у процесу геометријских конструкција. До чисте трапезоидне геометријске слике дошло се шестарењем помоћу штапа и канапа преко система кружнице и кружног исечка. Систем кружнице омогућио је успостављање ортогоналног система и конструкције других геометријских слика. Осовински положај огњишта и ентеријерних детаља постигнут је размеравањем подужне осе у правцу дневне путање сунца, док је пропорционални систем уведен простом деобом ширине прочеља до 1/16 колико износи ширина огњишта или ширина стрехе на кровној конструкцији. Трапезоидна форма нема узоре у природи. То је сложена геометријска конструкција настала у процесу размеравања. Она захтева одређена знања и искуства у области математике, нацртне геометрије пропорционалног и система симетрије. У савременом архитектонском инжењерингу трапезоидна форма постаје део пројектног задатка, посебно код изградње објеката у урбаним целинама са средишним комуникационим чворištima у коме две суседне комуникације формирају простор у облику кружног исечка. Динамична, авангардна трапезоида архитектонска форма Лепенског Вира наметнула је причу о пореклу других, необичних грађевинских и архитектонских конструкција цивилизацијског значења и савременог света.

Прича о нискоенергетској биоклиматској архитектури Лепенског Вира такође је узрокована Срејовићевим размишљањима о духовним потребама заједнице: о кућним светилиштима, каменом стожеру, облутку иза огњишта украшеног рељефном декорацијом и каменом столовима који затварају простор светилишта, обасјаним снопом прве јутарње светлости све до скулптура које су постављене у његовом дну. (Срејовић, 1969: 68) Н. Милорадовић своје тезе о биоклиматској архитектури заснива на постулатима сферне астрономије и небеске механике М. Миланковића. (Милорадовић, 2011; 2013) Нискоенергетска биоклиматска архитектура као цивилизацијска тековина Лепенског Вира добија још више на значају у односу на савремени свет, на соларне енергетске панеле и архитектонске пројекте у западној Европи који предвиђају да отвори за светло буду затворени дуплим стаклом испуњеним посебном течношћу која ће по потреби грејати и хладити унутрашњи простор.

Срејовићева дефиниција ликовне уметности представља значајну цивилизацијску вертикалу у култури Лепенског Вира. Мада стратиграфија Лепенског Вира показује да се на овом локалитету истовремено појављују скулптуре фигуралног стила моделоване у маниру синтетичког натурализма, скулптуре орнаменталног стила украшене испреплетаним, геометријским и стилизованим апстрактним цртежима, аниконичне и семи-аниконичне форме, ипак се, током задњих етапа хоризонта Лепенски Вир I, а посебно у време трајања насеља Лепенски Вир II, на скулптурама могу запазити видљиве промене. Скулптуре импресивно делују својом величином и ефектно моделованим детаљима. Моделоване су синтезом свих стилских елемената већ виђених у прошлости и зато делују противуречно и застарело. Покушаји да се људска фигура прикаже у целини, због линеарне стилизације, као и код детаља главе, остаје у оквирима аплицираног орнамента. Међутим, скулптура фигуралног стила улази у још један процес стилске трансформације. Она из ранијег син-

тетичког натурализма полако прелази у импресионистичку форму и на крају се трансформише у експресионистички стил, чиме се процес стилског препорода у оквиру фигуралног стила на Лепенском Виру завршава. Орнаментална скулптура има особену причу о свом развоју. У процесима сукцесивних стилских елемената, често преузетих из стварности, заједно са испреплетаним стилизованим геометријским мотивима, чија је морфологија наметнута природним обликом динамичног облутка, иконографија постепено прелази у чисту апстракцију као крајњу стилску одредницу. Међутим, финални ликовни производ представљају аниконичне и семи-аниконичне скулптуре као последица фигурално-орнаменталног стила. (Срејовић, 1969: 93; Срејовић, Бабовић, 1983)

Поменути, ликовни, односно стилски опус, који културу Лепенског Вира чини особеном, потпуно је идентичан појави стилских обележја и покрета у сликарству XIX и XX века. Натурализам шездесетих и седамдесетих година XIX века, крајем века прераста у импресионизам Монеа, Писара, Дегаа, Реноара и других, да би 1905. године у Немачкој група Мост (нем. Die Brücke), у сликарство увела нов ликовни израз експресионизам, чији су најизразитији представници били Мунк, Ван Гог, Кандински и други. Само поређење монументалне скулптуре и остварења у области сликарства XIX и XX века сугерише на размишљања о цивилизацијској вертикали. На другој страни, стилска подударност и сукцесивне појаве у скулптури Лепенског Вира и сликарству XIX и XX века, без обзира на временску дистанцу од 9000 година, мање је важна од истовремене појаве поменутих стилова и апстрактно остварене форме, тј. противуречности које су често предмет теоретских расправа у археологији, историји уметности и естетици, шта је старије, као у причи о кокошки и јајету, натурализам или стилизација, уживљавање или апстракција, уметност која се с поверењем приближава животу или уметност која се удаљава од живота и природе, како то наводи Срејовић. Обе стилске концепције не само да се на Лепенском Виру појављују истовремено, већ оне овде нису супротстављене једна другој. (Срејовић, 1969: 78)

Када је у питању антропоморфна и ретка зооморфна пластика горњег палеолитика могуће је да су се ови облици ликовног изражавања појавили пре пећинског сликарства, међутим, ни овде нису забележене хронолошке и културне одреднице. Стилска хетерогеност и истовремена појава натуралистичког, реалистичког ликовног израза и апстрактно моделовање које се понекад појављују заједно у ситној пластици на Венери из Вилендорфа и Венери из Доњих Вестоница, рељефима Бремените животиње у пећини Roc-de-Sers-а или Богињи са рогом из Лосела пандан су стилским карактеристикама забележеним на скулптурама Лепенског Вира, где се, такође, појављују изненада као потпуно формирани ликовни говор. (Церманови́ћ, Срејовић, 1983: 196, 412, 414) Што се тиче пећинског сликарства горњег палеолитика, ова врста ликовне уметности се највероватније појавила у оном тренутку када је заједница за своје боравиште одабрала пећину. Међутим, и овде се прича понавља. Хетерогена ликовна остварења већ формираних уметничких идеја-структура на гравурама у пећини Три брата и Геа или на зидним сликама у пећинама франко-кантабријских области указују на идентичан идеолошки приступ и констелацију

односа у ликовном стваралаштву горњег палеолитика Европе, као код гравура рељефа и ситне пластике. Све су то, по Срејовићу, потпуна ликовна остварења. Ту су стилови нађени без припрема, то су дефинисана уметничка дела, као да та склоност ка ликовности живи заједно са човеком, заузима одређено место негде дубоко у његовој подсвести, одакле се појављује према потребама, у различитим временима и различитим ситуацијама, али са потпуно јасном намером. (Церманович, Срејовић, 1983: 412-421)

Посебна цивилизацијска вертикала је реакција на ликовна и уметничка остварења на скулптурама и однос према официјелној историји уметности. У монографији *Уметност Лепенскої Вира* из 1983. године, продубљује се идеја да праисторијску уметност треба анализирати и тумачити методологијом која анализира и тумачи уметност савременог доба. Уметност дефинише рад и мисао. За Срејовића је свака јединка, која уобличава одређену материју и која новонастале облике трајно укључује у животну средину већ је, у извесном смислу, уметник. Међутим, много веће научно значење и пажњу привлачи теза да уметност Лепенског Вира и каменог доба у целини није колективно стваралаштво нити је поштеђена утицаја савремених збивања на плану привређивања друштва или идеологије и да би за њено потпуно разумевање било неопходно укључити све оне чиниоце који се користе при тумачењу уметности историјских епоха, што би практично значило да је уметност каменог доба одраз привредно-друштвених односа, религиозних схватања и филозофског схватања живота и стварности и то онолико, колико и у уметности традиционалних култура. (Срејовић, Бабовић, 1983: 12-13) Очигледно је да се овде Срејовић залаже за другачији третман праисторијске уметности, односно то је истовремено реакција на круте овештале научне ставове официјелне историје уметности која држи да праисторијска уметност припада примитивној, фолклорној уметности. Срејовићева прича се подудара са Муровим размишљањима забележеним у есејима о примитивној уметности из 1937. године.

Посебну вертикалу у култури Лепенског Вира чини религија. Религија дуго траје, колико и људска врста. Вера је населила људску душу код првог контакта са Божанским Сунцем које својом светлошћу и топлином буди све живо и неживо на планети, затим код првог небеског пражњења, или приликом варничења у покушају да направи прву кремену алатку. На Лепенском Виру откривена је најсложенија религија рачунајући историјски контекст. Њене цивилизацијске вертикале су слојевите и најчешће кореспондирају са савременим светом, посебно у обичајном народном веровању и обичајној религији.

Култ ватре заузима посебно место у религији Лепенског Вира. Ватра је по својој природи сматрана божанским даром. Ватри се радовало, али се и стрепело од ватре. Попут Божанског Сунца својом светлошћу и топлином ватра је симболично учествовала у рађању и обнављању живота попут скулптуре вулве уграђене у конструкцију огњишта куће бр. 52 чији карактер заједно са ватром гради причу посвећену рађању, или прича са доњом вилицом заграђеном каменом плочицом која формира конструкцију у облику великог слова А чија симболика подстиче на размишљања о оностраном животу.

Према Срејовићу, троугаоне конструкције су само схематизоване представе кућа које се користе у боравишту мртвих. (Срејовић, 1969: 141) Плочице од црвеног лапорца имају

боју крви која годи мртвима, нешто слично океру којим су посипани покојници. Троуглови формирају отворе у поду преко којих је изливана жртва покојницима и преко којих су све позитивне силе мртвих могле да допру до света живих, при чему се светови живих и мртвих стално преплићу. Сличан погребни ритуал забележен је у античком Риму и веровању српског народа. (Чајкановић, 1936: 491) У српском народу се веровало и верује да покојник продужава живот на ономе свету. Због тога му се приноси жртва у јелу и пићу, пре свега жито, затим неускисла погача, чак и пресно жито, затим мед, црно вино које симболизује крв, вода која посебно недостаје на оном свету и други лични предмети и ствари. Јело и пиће и остале потребе могу се покојницима доставити непосредно. Жртва се однесе и постави на гроб, или се жртвом прелије гроб. Јело и пиће могу се и посредно дотурити покојницима преко просјака и странаца јер се верује да се у њима налази душа предака. Међутим, највећу пажњу привлачи Чајкановићев запис који говори, да се понекад на гробу налази рупа, кроз коју храна и пиће треба да дођу до покојника. Сличност између Срејовићеве приче о троугласто уобличеним конструкцијама поред огњишта у кућама Лепенског Вира и Чајкановићевих рупа у гробовима и погребним обичајима Срба крајем XIX и почетком XIX века незаобилазно подстиче на размишљања о континуираном колективном памћењу.

Прапочеци религиозних појава на Лепенском Виру везани су за ватру и огњиште. Због тога су градитељи Лепенског Вира посебну пажњу посветили огњиштима. Упечатљива паралелопипедна форма, одмерене дубине, пропорционалне дужине и ширине, подједнако је служила за прочишћење оскрнављених сакрализованих објеката и инструмената, скулптура са божанским предзнаком и жртвеника, као и душа покојника пред одлазак на вечни пут.

У цивилизацијској вертикали значајно место заузима прича везана за значење ватре и огњишта. У монографији о Лепенском Виру Срејовић огњишту приписује карактер језгра унутрашњег простора. Градитељи су огњишту у пројекцији основе куће дали централно место, док велики облутак постављен иза огњишта означава духовно средиште светилишта. Огњиште у буквалном смислу чини језгро унутрашњег простора, а заједно са каменим облутком, жртвеним каменим столовима и троугаоним конструкцијама чини и јединствену архитектонску и надасве сакралну целину посвећену култно-обредним радњама. Култ ватре и огњишта у веровању српског народа је слојевит и разноврстан. У забелешкама С. Тројановића стоји да су јутро, ватра и огњиште атрибути небеског божанства Сунца, или да је ватра само чедо Сунчево. (Тројановић, 1990: 34) По Тројановићу, ватра мења човеков начин исхране, суши дрво, стврдњава, пече глину и ниједно откриће, осим језика, није тако променило људски живот, али због других својстава ватра се доживљава и као чудо, као тајанствено, покретљиво и моћно биће. Поред поменутог, Тројановић је забележио и да се религиозна страна живота у Срба тешко може замислити без ватре и огњишта. Ватра, а посебно огњиште су средиште обичајне религије наводи Тројановић. Око огњишта се изводе бројне верске, магијске радње везане за живот, рађање. Огњиште је средиште за крепљење животне и духовне снаге. Зборно место за породицу. Освећени центар. Са-

крално место у служби Божјој, а његови идеолошки корени сежу дубоко у незнабожачко време када је огњиште имало карактер верске светиње. (Тројановић, 1990: 35) Прича С. Тројановића о ватри и огњишту, настала из забележака о народном веровању по Србији, са бројним епитетима и придевима, пружа праву, односно приближно тачну слику о својствима ватре и огњишта, њиховим моћима и религиозним значењима. Међутим, ова прича као да је преточена са порука забележених на археолошкој грађи откривеној на Лепенском Виру.

Сакрализација камена се догодила у време Homo habilisa који је живео пре 2.120.000 година, док се поуздано може рећи да је камен потпуна обележја свете сировине добио у култури Лепенског Вира. У његовом наручју се нашла Божанска ватра, а нађе се, када се укаже потреба, да се прочисти пут покојнику према подземном свету. Као скиптар се појављује у ритуалним и жртвеним радњама, посебно када се као жртва приноси риба, а опет, као магични облутак посредује у односима верника, натприродних сила и астралног света. Од камена се праве свете посуде, жртвеници. Преко камена се успоставља контакт са подземним светом, док његова сакрализација у скулптури Лепенског Вира добија обележја идолатрије.

Пандан прчи о ватри из камена забележен је и у веровању српског народа. То је прича о Светом Сави који је украо ватру Анатемама. Од заборава је сачувана опет захваљујући С. Тројановићу. У западној Србији, у селу Тршићу, у воденици званој Пландиште, живиле су Анатеме, ђавољи род. Једном приликом намери се Свети Сава путем поред воденице. Угледавши је, уђе унутра и виде да Анатеме седе поред ватре и нешто причају. Пошто је ватру тада први пут видео упита их: „Шта вам је то?" „Ватра", одговорише Анатеме. „Наложиле смо је да се грејемо." На питање да њему дају мало ватре, Анатеме одговорише: „Не дамо, ватра није за људе." Св. Сава се досети и својом загорелом палицом украде ватру. Пошто су приметили да је ватра украдена, Анатеме похиташе за Св. Савом да узму ватру и врате је натраг. Међутим, Св. Сава се поново досети и изговори басму: „У камен ватра!" и она збиља пређе у камен. Од та доба ватра је прешла у камен. Пошто је Св. Сава из камена укресао и наложио ватру, Анатеме дођу код њега и питају га одакле му ватра? Св. Сава одговори: „Нисам је украо! Укресао сам је из камена." Ова митска прича је највероватније настала из егзактне приче о ватри и камену, до које је у дубокој праисторији дошао Homo habilis, окресивањем кременог језгра или ударањем кременог облутака један о други. Међутим, прича из стварности је попримила митски карактер, одржала се и, прилагођена Св. Сави, ушла захваљујући колективном памћењу у традиционалну религију српског народа, слично причи о Прометеју који је ватру украо од Зевса или митским причама код других народа, у којима се ватра и њено настајање приписују Божанским људима.

Још једној цивилизацијској вертикали припада митска прича о настанку света из воде и камена Д. Срејовића. Јединствена је у праисторији, посебно ако се односи на време у коме је записана и на тешко читљиве поруке забележене на археолошком материјалу.

Чини се да је у заједници Лепенског Вира размишљање о смрти побудило интересовање за прошлошћу. Концепција о настанку света из камена и воде у свести заједнице испод

Коршо брда јасније је формулисана. У општој генези, риби је хронолошки дато примарно место. Тиме је утврђен почетак света и омогућена је нека врста историјског мишљења. Целу ту причу о настанку света из воде и камена Срејовић је направио захваљујући већ поменутим порукама забележеним на археолошкој грађи, свом истанчаном археолошком сензибилитету, односно импулсима и утисцима којима су зрачили археолошка грађа, сам локалитет и природно окружење током истраживања. Ретко када се прича истраживача у потпуности поклопи са идејом и начином размишљања самог ствараоца као што је то прича о настанку света из камена и воде. Митска прича о настанку света из камена и воде представља логичан наставак митских прича о настанку света из протоисторијског времена и монотеистичке теологије.

Кинеска прича о реду из хаоса коју приповеда Чанг-тау (Chang-tau), филозоф који је живео у III веку пре нове ере, о царевима који су цару средишног дела државе отворили седам отвора и то сваки дан по један, подсећа на митску причу о стварању света из хришћанске религије. Најпознатији месопотамијски мит приповеда о потопу и богу Еа, који је открио тајну о потопу човеку званом Утнапиштим, иста је она прича из Библије о потопу и Ное и Богу Јехови из религије Израела. Међутим, религиозна симболика скулптура на прочељу светилишта бр. XLIV подстиче на размишљања која продубљују научне оквире о настанку света. Присуство Божанског Сунца асоцира на космичку генезу, на стварање Сунчевог система попут Чанг-тау реда из хаоса. Лево од Божанства Сунца налази се и скулптура Данубијуса, риболико створење које би на симболичан начин представљало

део воденог органског света, и може се повезати са теоријама о настанку и генези органског света из воде 19. века. Лево, на трећем месту је постављена скулптура Прародитељке, прамајке која заступа људску врсту.

Цивилизацијским вертикалама културе Лепенског Вира треба додати и причу о Божанском дому. У оквиру светилишта бр. XLIV из хоризонта Лепенски Вир II, у причи о генези само је фигурална скулптура Данубијус добила божанско значење. Међутим, ово риболико божанство, које се налазило у средишном делу светилишта није једино, а није ни врховно. Деификована риболика скулптура са прочеља светилишта бр. XLIV је само један истргнути детаљ из сложене, слојевите религиозне атмосфере коју заједно стварају: преостале скулптуре, жртвеници, огњиште, приступни прагови и магични камени облуци, својим положајем, распоредом и међусобним односима. Зато се добија утисак да и остале скулптуре у светилишту бр. XLIV заједно са жртвеним каменим столовима и особеном иконографијом носе обележја деификације, док њихов карактер и функције допуњује и заокружује ликовни језик. Религиозна атмосфера у светилишту бр. XLIV заједно са скулптурама, жртвеницима и жртвеним каменим столовима ствара утисак да је ту сажет и заступљен највећи део религије културе Лепенског Вира, да је ту на једном месту сакупљен и распоређен највећи број њених божанстава и да је на тај начин остварен један од најстаријих политеистичких Пантеона на планети. Међутим, овде се мора поменути да многе чињенице показују да је о Пантеону размишљао и Срејовић. Сама дефиниција Лепенског Вира и његово увођење у ред религиозних центара или свештеничког града

подразумева дубоку пре свега археолошку и идеолошко-религиозну подршку, односно, институционализацију вере, увођење свештеничког реда и обредно-ритуалног устројства и понашања, али и постојање Божанског дома.

Други препород, неолитска револуција, оставио је бројне реакције у научној литератури. Прошло је више од тридесет година од текста објављеног у *Материјалима X*, проф. Б. Гавеле, „О карактеру значењу и значају неолита". Данас се, после бројних теренских и кабинетских истраживања и нових сазнања о овој, вероватно најзначајнијој прекретници у развоју људског рода и цивилизације, намеће потреба за преиспитивањем основног значења неолита, његових обележја и атрибута, односно дефиниције.

У специјалном археолошком речнику *Dictionnaire encyclopédique d'archéologie* из 1960. године, објављеном у главној редакцији Леонарда Котрела (Leonard Cottrell), основна дефиниција неолита гласи: „Неолит је доба глачаног камена и посуђа печеног на ватри." Ова велика револуција, каже се даље, посебно је обележена седелачким начином живота, агрикултуром и доместификацијом животиња. Човек почиње да кроти природу. У Ебертовом *Reallexikon*-у неолитска епоха је доба највећег и најнеочекиванијег напретка у коме се ствара основа на којој почива цела потоња Европа. Мулер Карпе (Müller-Karpe) посебно истиче положај неолитика у духовном развоју људског рода. У једном од темељних енциклопедијских приручника за праисторијску и протоисторисјку археологију *Encyclopedisches Handbuch zur Ur - und Fruchgeschichte Europas*, Јан Филип (Jan Filip) дефиницију неолита везује за појаву керамике, а у класификацију неолитске епохе уводи и прекерамички неолит, познат, најпре, по открићима на простору Блиског и Средњег истока, а касније и на Балканском полуострву. Интересантно је и мишљење Курта Линдера (Kurt Lindner) који каже да је човек у неолиту, узрокованом коренитим климатским променама, прво почео да тражи смисао животу, да гради прво знање, прву свест о свету који га окружује и коме сам припада. (Lindner, 1950: 307)

Данас, после обимних теренских истраживања прекерамичког неолита у Анадолији, мезолитских насеља у Подунављу, стотине неолитских насеља од Анадолије до западног Балкана и бројних нових сазнања о неолитској епохи и њеним, такође, бројним културама, на поменутим просторима, добија се утисак да је дефиниција неолита широка и преатрибуирана. Кратак историјски приказ дефиниције неолита уводи нас у суштину проблема. Синтезом атрибутивних дефиниција неолит се своди се на метафизичке и филозофске промене у начину живота људске врсте која, поред лова и сакупљања хране, почиње да кроти и прилагођава природу и организовано да производи храну. Неке од претходних одредница данас не припадају неолитским тековинама. Седелачки начин живота, архитектура као појава, оруђа од глачаног камена и посуђе (не мисли се на керамичко посуђе од печене земље), познати су из мезолитских и прекерамичких епоха. Посуђе од камена пронађено је на локалитетима прекерамичког периода Анадолије, док су приглачани камени батови и издужене, приглачане камене секире пронађене на мезолитским локалитетима у Русији, као и на мезолитским насељима Лепенског Вира, Лепенски Вир II. (Срејовић, 1969: 19, 81; Срејовић, 1971: Т. 6)

Неолитска револуција сама по себи представља цивилизацијску тековину која је променила свет. Млађе камено доба доноси корените промене у свакодневном животу. У употребу улазе нове сировине које добијају тотемско значење.

Сакрализација земље уследила је после првог искуства са култивисањем дивљих *Graminea.* Земља заузима примарну позицију у градитељству и архитектури као грађевински материјал. У керамичкој продукцији чини основну сировину, учествује у производњи биљне хране и хлебног жита. Од земље као тотемске сировине праве се хлебни колачи у облику зрна пшенице који, као култни инструменти, служе у обредним радњама посвећеним житу и божанствима која воде бригу о рађању и опстанку људске врасте. Од земље се праве жртвеници, религиозни инструменти у култно-магијским радњама приношења жртве, како би се умилостивила божанства и услишиле молбе и молитве невољника. Од глине се моделују и обликују, са крајњим дометима сакрализације, антропоморфне и зооморфне фигурине посвећене божанствима и обредним радњама. Сумарно моделовање представе говечета и амулети у облику волујске главе представљају тотемске инструменте или опредмећена божанства из животињског света. Другу виталну сировину у свакодневном животу неолитских заједница представља говеђе месо које у исхрани учествује са 47%. (Bököny, 1980: Tab. 17. 9)

Неолитска архитектура на централном Балкану добија особена оригинална обележја и чини се да је обележила централнобалкански простор. Нову градитељску технику дефинише преплетна конструкција која се састоји од вертикалних конструктивних носача-облица релативно густо ређаних и уровљених у земљу. Између облица побијају се соје (тање облице). Вертикале се у дрвеној окосници станишта повезују збијено ређаним преплетом од прућа. Преплетном техником армирају се ентеријерни детаљи и конструкције, калотне пећи, нише око термичких конструкција, земљане оплате око ручних млинова и разне врсте остава уграђених у подницу. Подница, такође, има своју конструкцију. На нивелациону подлогу коју чине земља, ломљени камен и рецентни уломци керамике, полажу се потпатоснице од цепаног дрвета на које се набацује слој земље помешане са ситнозрним песком, плевом и водом. То је потпуно нова, особена градитељска концепција која се тешко може повезати са мезолитском градитељском традицијом на Лепенском Виру. На Балкану се задржала све до прве половине XIX века, посебно у руралном градитељству, међутим, као идејна матрица присутна је и у савременом грађевинарству, у модерној и постмодерној архитектури, наравно са новим грађевинским материјалима.

Неолитско керамичко посуђе заједно са керамичком продукцијом представља веома значајну цивилизацијску тековину без које се савремени свет не може ни замислити. Од свог настанка, кроз све преисторијске, протоисторијске и историјске епохе, до данас керамика чини саставни и незаобилазни део покретног инвентара. Мењала је своју структуру, морфологију и стилска обележја, па чак и материјале, али се одржала скоро у изворном облику. У раним фазама протостарчевачке културе доминира посуђе грубе фактуре, масивних, неравних зидова и приглачаних спољних површина. Посуђе фине фактуре одликују тањи и танки зидови са фино углачаним површинама из којих понекад избијају угљенисане

опне житарица. Од облика се појављују претежно лоптасте форме, вероватно преузете из природе, затим лоптасте форме жљебљеног трбуха и њихове деривације, као што су коничне, биконичне, полулоптасте и бомбасте профилације. Орнаменталну иконографију чине импресо и барботин орнаментика, разне врсте налепака, ребраста трака и спорадична појава урезане орнаментике. У другој развојној фази и даље доминира груба фактура. Поред посуда лоптасте профилације појављују се посуде четвртастог отвора и реципијента. Стилске одреднице дефинишу импресо, барботин, урезана и канелована орнаментика, а по први пут се појављују и сликане вазе. У трећој, завршној фази протостарчевачке културе поново доминира груба фактура. Приметна је морфолошка редукција, док се увећава репертоар пластичне и сликане декорације, чиме се заокружује препознатљив карактер керамичке продукције и протостарчевачке културе. Осликавање ваза изводи се на добро углачаним подлогама црвених тонова најчешће белом, тамноцрвеном, ређе мрком и веома ретко црном бојом. Боје су различитог квалитета, белом се постиже емајлирајући сјај који, заједно са стакластом подлогом, надилази савремене стандарде у керамичкој продукцији. Богатство ликовне иконографије је посебно наглашено. Истовремено се појављују једноставно линерано украшавање, геометријски мотиви и сложена, сликана, спиралоидна декорација. Посуђе фине фактуре, сјајно углачаних и полираних површина, богато украшено сликаном декорацијом пронађено у Гривцу представља јединствену појаву у праисторијској керамичкој продукцији, посебно неке од ваза са стакласто углачаним површинама и орнаментиком емајлирајућег сјаја.

Поред Божанског Сунца, воде која све оживљава у Бољетинској реци и камена из кога бљује ватра и земља добија сакрални карактер. Почиње равноправно да учествује у процесима рађања и обнављања живота, пре свега у биљном, а посредно у животињском и животу људске врсте.

Првом реду цивилизацијских тековина припадају и примарне појаве прераде метала. Бакар је привукао посебну пажњу током трајања винчанске културе захваљујући природним ресурсима, минералима и рудама, па чак и налазима самородног бакра. У базичним хоризонтима протостарчевачке културе у Дивостину нађене су перле и привесци израђени од малахита, лако обрадивог бакарног карбоната. Са вађењем руде бакра започело се у завршним етапама винчанске културе на локалитету Рудна Глава. Истраживања су обухватила 28 јама из којих се вадила руда. Поред масивних облутака који су служили за разбијање и вађење руде, нађено је керамичко посуђе амфорастог типа за чување и транспорт течности, затим зделе за узимање хране, као и жртвеници на 4 ноге, који су у мрачним јамама, поред своје религиозне намене, могли да послуже као светиљке.

У Винчанским хоризонтима у Дивостину који су обележили последњу етапу у развоју винчанске културе пронађена је наруквица од самородног бакра. Са локалитета Плочник потиче остава са масивним алаткама од бакра. Међутим, поред Рудне Главе, на насељима Винчанске културе у источној Србији откривена су спалишта са остацима згуре и руде која сведоче о производњи и преради бакра. (Шљивар, Јацановић, 1996)

Два духовна препорода за четири миленијума остварила су цивилизацијске домете потпуно различитог садржаја. Први, мезолитски, као духовни прасак, потпуно авангардан, тражи саговорнике у протоисторијским, раноисторијским и савременим цивилизацијским појавама. Јединствен је и рекло би се затворен за потоња праисторијска збивања и просторе, док је други, укорењен и дубоко утемељен тековинама неолитске револуције, организованом производњом хране, сакрализацијом земље као сировине, керамичком продукцијом и примарном појавом прераде метала, полако крчио пут, дижући људски род до енормних цивилизацијских остварења, истовремено отварајући просторе за нове домете.

Приликом новог, неолитског насељавања Лепенског Вира, дошљаци су затекли једва видљиве остатке мезолитских насеља - ломљени камен, остатке подница од земље помешане са црвенкастим кречњаком, померене и тешко препознатљиве остатке правоугаоних огњишта, као и малобројан и тешко препознатљив покретан инвентар. Поред поменутих остатака, нови становници у почетку нису открили и препознали окамењене трапезоидне подснице и монументалне камене скулптуре, основна обележја мезолитског корпуса. Тек касније, неке од трапезоидних мезолитских подница пробијене су инхумацијама из протостарчевачких хоризоната.

Током прве половине седмог миленијума, изненада, као да је испунила своју мисију, култура Лепенског Вира почиње да замире и да се гаси, понављајући судбину изненадне појаве. Далеко од спољњег света, у наслагама увале испод Коршо брда, прекривеним наносима, танким слојевима и прослојцима велике реке губе се последњи њени трагови. Тако скривена остаће до друге судбинске одреднице, до под крај половине седмог миленијума, до нових досељеника препорођених коренитим климатским променама, долазећим Атлантиком и организованом производњом хране са новим схватањима о грађевинским конструкцијама и архитектури, новим схватањима о уметности и обичајној религији, чиме се потпуно губе карактерне особине претходне културе, као да није ни постојала. Трећа судбинска одредница мезолитске културе припада главном истраживачу. Срејовић је отворио врата култури Лепенског Вира и увео је у свет науке. Откриће које је изненадило свет и научна интерпретације културе, обележило је археологију XX века на планетарном нивоу. Међутим, колико ће наука продрети у све тајне Лепенског Вира зависи од дубоког поновног ишчитавања Срејовићевих записа.

1. Bajić, A., Pavlović, H. 2015. Sunce Lepenskog Vira, arheoastronomska analiza lokaliteta. Beograd
2. Bogdanović, M. 1988. Architecture and Structuural features at Divostin. U: Divostin and the Neolithic of Central Serbia (ed. McPherron, A. and Srejović, D.). Kragujevac, Pittsburgh, pp. 35-143
3. Bogdanović, M. 2008. Grivac, settlements of Proto-Starčevo and Vinča Culture. Kragujevac
4. Cavendish, R. and Ling, T. O. 1990. Mitologija. Ljubljana
5. Cermanović, A. i Srejović, D. 1996. Leksikon mitova i religije drevne Evrope, Beograd
6. Christie, A. 1990. Kina. U: Mitologija (ed. R. Cavendish and T. O. Ling). Ljubljana, 58-73
7. David, R. 1990. Egipat. U: Mitologija (ed. R. Cavendish and T. O. Ling). Ljubljana, 96-109
8. Evans, E. 1990. Kelti. U: Mitologija (ed. R. Cavendish and T. O. Ling). Ljubljana, 170-177
9. Ferguson, J. 1990. Rim. U: Mitologija (ed. R. Cavendish and T. O. Ling). Ljubljana, 136-143
10. Flahertz, W. 1990. Hinduizam. U: Mitologija (ed. R. Cavendish and T. O. Ling). Ljubljana, 14-33
11. Garašanin, M. 1979. Centralnobalakanska zona. U: Praistorija jugoslovenskih zemalja, II (ed. A. Benac). Sarajevo, 79-212
12. Kane, J. P. 1990. Grčka. U: Mitologija (ed. R. Cavendish and T. O. Ling). Ljubljana, 120-135
13. Marasinghe, M. M. J. 1990. Theravadski Budiyam. U: Mitologija (ed R. Cavendish and T. O. Ling). Ljubljana, 34-39
14. Nemeskeri, J. 1969. Становништво Лепенског Вира, У: Лепенски Вир, нова праисторијска култура у Подунављу. Београд, 239-262
15. Noris, H. T. 1990. Islam. U: Mitologija (ed. R. Cavendish and T. O. Ling). Ljubljana, 110-118
16. Richardson, M. E. J. 1990. Mezopotamija. U: Mitologija (ed. R. Cavendish i T. O. Ling). Ljubljana, 86-95
17. Skorupsky, T. 1990. Tibet. U: Mitologija (ed. Cavendish i T. O. Ling). Ljubljana, 86-95
18. Zamarovsky, V.1985. Junaci antičkih mitova, leksikon grčke i rimske mitologije. Zagreb
19. Бабовић, Љ. 2006. Светилишта Лепенског Вира, место, положај и функција. Београд
20. Богдановић, М. 2021. Лепенски Вир, пола века после открића. Крагујевац
21. Богдановић, М. 2004. Гривац, насеља протостарчевачке и винчанске културе. Крагујевац
22. Богдановић, М. 2012. Преиспитивања у преисторији Србије. Крагујевац
23. Богдановић, М. 2016. Религија Лепенског Вира. Крагујевац
24. Богдановић, М. 2017. Архитектура Лепенског Вира. Крагујевац
25. Богданович, М. 1987. Неолитические поселенија в Дивостине и протостарчевскаја кулјтура. У: Совјетскаја археологија 2. Москва, 5-17
26. Борић, Д. 2008. Култура ЛепенскогВира у светлу нових истраживања. У: Гласник Српског археолошког друштва 24, 9-44.
27. Булат, П. 1926. Погребни обичаји. У: Народна енциклопедија (ед. С. Станојевић). Загреб
28. Гарашанин, М. 1973. Праисторија на тлу Србије I и II. Београд
29. Гарашанин, М. 1997. Лепенски Вир после тридесет година. У: Археологија источне Србије. Београд, 11-21
30. Гура, А. В. 2005. Симболика животиња у словенској народној традицији. Београд
31. Милорадовић, Н. 2011. О биоклиматском карактеру архитектуре Лепенског Вира. У: Митолошки зборник 24. Рача, 213-231
32. Народна енциклопедија IV (ед. С. Станојевић). Загреб, 834
33. Ошибкина, С. В. 1983. Мезолит бассејна Сухони и Восточново Прионезја. Москва
34. Срејовић, Д. 1965. Лепенски Вир. У: Археолошки преглед 7, 91-93
35. Срејовић, Д. 1966. Лепенски Вир. У: Археолошки преглед 8, 94-96
36. Срејовић, Д. 1967. Леопенски Вир. У: Археолошки преглед 9, 73-74
37. Срејовић, Д. 1968. Лепенски Вир. У: Археолошки преглед 10, 85-87
38. Срејовић, Д. 1969. Лепенски Вир, нова праисторијска култура у Подунављу. Београд
39. Срејовић, Д. 1979. Протонеолит-култура Лепенског Вира. У: Праисторија југословенских земаља II. Сарајево, 33-79
40. Срејовић, Д., Бабовић, Љ. 1983. Уметност Лепенског Вира. Београд
41. Срејовић, Д., Летица, З. 1978. Власац, мезолитско насеље у Ђердапу, I и II. Београд
42. Тројановић, С. 1990. Ватра у обичајима и животу српског народа. Београд
43. Чајкановић, В. 1928. Култ мртвих. У: Народна енциклопедија II (ед. С. Станојевић). Загреб, 491

Портрет Драгослава Срејовића, Ружица Беба Павловић

СУСРЕТИ СА АКАДЕМИКОМ ДРАГОСЛАВОМ СРЕЈОВИЋЕМ ОД РАЧЕ ПРЕКО ЛЕПЕНСКОГ ВИРА И РОМУЛИЈАНЕ ДО РАЧЕ И КРАГУЈЕВЦА

Живојин Р. Андрејић
Центар за митолошке студије Србије
Рача - Крагујевац

Када сам се упознао са академиком Драгославом Срејовићем, он је већ остварио и научно валоризовао нека од својих највећих археолошких открића која су неке од тих локалитета сврстала у европску и светску баштину. Али, његова археолошка позорност је била и даље усмерена ка бројним локалитетима „мање вредности" на простору Србије из различитих епоха. Сусретао сам се са њим, као и многи, с великим поштовањем и усхићењем. Први пут смо се срели, данас давне 1978. године, после објављивања садржаја археолошке збирке, коју сам сакупљао кроз неколико година, у форми својеврсног археолошког рекогносцирања Шумадије и Поморавља (*Arheološki pregled* 20). Срејовић је као професор Филозофског факултета из Београда дошао у Рачу са крагујевачким археологом Миленком Богдановићем да би се лично упознао са садржајем археолошког материјала, а посебно са артефактима гвозденог доба неколико локалитета у долини реке Раче. Уочио је типолошку сличност керамике ових локалитета са налазима из Костолца, Злота и Љуљака код Крагујевца. После тога је искристалисао научну идеју и све ове локалитете сврстао и определио у нову културну групу гвозденог доба Србије, односно, Трибала, једног од најстаријих народа античког света централног Балкана, под званичним научним називом Рача-Љуљаци. Ова његова типологизација је у нашој науци општеприхваћена и трибалска насеља у долини Раче су верификована у радовима археолога М. Стојића, М. Јевтића, Д. Јацановића и других. Тада сам од Срејовића

добио на поклон његову прву епохалну, али већ стару, књигу *Лепенски Вир* (1963). Уследило је велико откриће града и палате Ромулијане римског императора Галерија у Гамзиграду. Ова епохална открића Драгослава Срејовића означила су укорењивање Србије и српског етничког простора у античко и праисторијско наслеђе европске културе и цивилизације. Имајући у виду да је борба за античко наслеђе већа од борбе за праисторијско или наслеђе средњег века, академик Срејовић је највише учинио да се античко наслеђе фундаментално успостави у српској историјској науци, а самим тим, српски етнички простор оствари значај староевропског континуитета.

Археолошким открићима и антиципацијама која је перманентно вршио, у вези са локалитетима гвозденог доба и истраживањима о Илирима, Трачанима, Дарданцима и Трибалима, на којима многи истраживачи баштине и српско античко предачко наслеђе, враћали смо се континуирано и у нашим синтетичким опсервацијама. Из духовног сусрета са његовим резултатима проистекле су књиге: *Гривне живота - континуитет и космогонија Индоевропљана на примеру гривни типа Јухор* (1997), *Владари Трибала* (2000) и, коначно, *Трибали античког света* (2020).

Са Драгославом Срејовићем сам се више пута сретао у Српској академији наука и уметности осамдесетих година прошлог века, као и са академиком Антонијем Исаковићем, који је по мајци био пореклом из Раче и коју је зато сматрао својим завичајем. Уследила је још једна поклон-књига, овога пута уз коауторство Љубинке Бабовић, која ме је коначно научно надахнула, *Уметност Лепенског Вира* (1983). У години када сам са групом факултетских професора из Београда у Рачи формирао Центар за митолошке студије Србије, са циљем да се врше проучавања митолошких корена и матрица Срба и Словена, шире Индоевропљана, као и свих оних митологија које су егзистирале просторима на којима су у ближој или даљој прошлости живели Срби, да се мултидисциплинарним студијама објасне аутохтоне митске матрице, као и оне које су на овом тлу импорт, али и са којима ће се остварити демитологизација и деполитизација већ остварених постигнућа друштвених наука Балкана и Србије, академик Драгослав Срејовић је преминуо у Београду и потом сахрањен у Крагујевцу, 1996. године, где сам се и ја са његовим бројним пријатељима и поштоваоцима опростио са великим пијететом и захвалношћу.

Већ идуће, 1997. године, поводом 65. година живота, али постхумно, Центар за археолошка истраживања Филозофског факултета у Београду је објавио велики зборник радова *Уздарје Драгославу Срејовићу* са радовима 46 аутора из земље и иностранства. Тек касније ће се појавити констатација академика Николе Тасића: „У низу великих имена српске, југословенске и светске археологије која су последњих година отишла од нас, несумњиво је најблиставије име Драгослав Срејовић. Нема, и задуго неће бити енциклопедија, лексикона, великих синтеза праисторијске или античке археологије, историје култура и цивилизација нашег старог континента, у којима се неће наћи резултати његовог научног рада. Пријатељи, генерације студената које је извео на пут науке, сећаће се лика увек насмејаног, драгог човека, спремног на лепу реч, на другарски или очински савет, спремног да саслиша озбиљне животне проблеме или наивне љубавне јаде својих ученика. Једноставан и приступачан, добар и кад

хвали и кад грди млађе, обесхрабривао је сабеседнике логиком свога размишљања, изузетном сугестивношћу и чврстином аргумената. Његов брилијантан говорнички дар није остављао простора саговорнику да му се супротстави" (Рача, 2011). Заправо, археолог Никола Тасић је био у Рачи давне 1959. године у време истраживања значајног бронзанодопског градинског насеља на Ђурђевачкој главици. (*Старинар* XI, 1960)

Промишљајући о тајнама уметности Лепенског Вира које је одгонетао академик Срејовић, схватио сам да је он то чинио само са становишта археолога и, донекле, историчара уметности, што је било природно, али и лимитирајуће. У том смислу, археолог Срејовић је био окренут земљи и артефактима које је она изнедрила баш њему и од тог усмерења његов научни поглед није могао да се одвоји. За одгонетање митоса и логоса Лепенца било је потребно окренути се ка географији и небу Лепенског Вира. Уважавајући релевантне чињенице о европској и светској мезолитској култури Лепенског Вира, које је антиципирао Срејовић, кренули смо у одгонетање својеврсне метафизике: митологије, успостављања Бога, знања о свету, представи космоса, календару, геометрији и архитектури која су преточена у књигу *Метафизика Лепенскої Вира* (2005). На бази успостављања сазнања остварених на основу уочавања хелијачких излазака сунца на источном хоризонту локалитета Лепенски Вир покренут је са наше стране кључ за одгонетање оријентације храмова према Сунцу и постулатима консекрације античке Ромулијане, као и храмова из потоњих епоха, све до хришћанских храмова (*Развитак*, Зајечар 2014; *Развој астрономије код Срба* VIII, Београд 2016; Исто, X, 2019). Академик Срејовић је најбоље оценио да је Гамзиград (Феликс Ромулијана) пример континуитета нашег тла од праисторије, преко антике до средњег века које се кроз приказ његове стратиграфије протеже до данас и наставиће се и у будућности. Духовна сусретања ће се настављати са академиком Драгославом Срејовићем од хијатуса дубоке прошлости до ефемерида неодређене будућности.

Откривајући *Метафизику Лепенскої Вира* у сусрету са Срејовићем посведочили смо се да митови балканског света и српског етничког простора нису ишчезли: „Метафизика - бела митологија која скупља и рефлектује културу Запада: бели човек узима сопствену индоевропску митологију, свој логос, тј. властитог идиома, као универзални образац за оно што он још сме хтењем да назове Разум." (Дерида, Бела митологија, 1990, стр.13). Сасвим је јасно да свака велика култура, као што је Лепенски Вир, има све своје духовне хоризонте потпуно фундиране митом. С обзиром на трајност мита уопште, метафизика и духовност Лепенца још живе у европској мисли „ јер (мит) није умро него је само променио име". Лепенац је целокупним својим бићем и духовношћу на тај начин и сама постала наш архетип. И у том смислу је допринос академика Драгослава Срејовића још већма немерљив.

У серији научних скупова посвећених српским великанима везаних за Шумадију (академик Пантелија Срећковић, историчар, академик Драгољуб Живојиновић, историчар, академик Војислав Ђурић, општа књижевност, академик Антоније Исаковић, књижевник, академик Мирослав Пантић, дубровачка књижевност, проф. др Радмила Маринковић, српска средњовековна књижевност, проф. др Реља Новаковић, историчар, академик Милан Будимир, класични филолог, проф. др Гордана Јовановић, српска средњовековна

књижевност, проф. др Миодраг Стојановић, новогрчки језик и књижевност) Центар за митолошке студије Србије у Рачи је одлучио да се одужи и академику Драгославу Срејовићу. Поводом 15 годишњице смрти, 2011. године, одржан је у Рачи научни скуп *Академик Драгослав Срејовић*, а радови су објављени у научном часопису *Митолошки зборник* број 24. Захваљујући мементо прилозима академика Николе Тасића, академика Видојка Јовића; библиографије научних радова, 1955-2010 године (Живојин Андрејић); о Центру за научна истраживања САНУ (Лела Вујошевић); о пореклу Срејовића (Бориша Радовановића) и сећањима са археолошких исповања Лепенског Вира (Иванка Црнобрња) остварена је недостајућа ретроспекција његовог људског и научног пута.

Нисам ни слутио да ће ме истраживања на пољу митологије перманентно упућивати ка Лепенском Виру где лебди ван хибернације и Срејовићев бесмртни научни дух. Срејовић је био свестан чињенице да се археологија у савременим условима мора кретати и ка приближавању антропологији, а посебно је имао критичан став према позитивизму у археологији који се сукобљавао са његовим теоријским ставом о „интуитивном или метафизичком приступу". Он је сматрао да ће се науке развијати у том правцу и у будућности доћи до обједињавања физике и метафизике, а тиме и до прерастања одређених друштвених наука у „поетску археологију", „поетску етнологију" и „поетску антропологију". Да ли је Срејовић увидео да научним детерминацијама смета и одмаже одређена реална „неегзатност" друштвених наука? Дакле, као водећи српски археолог битно је утицао на одређивање односа српске археологије према новим тенденцијама.

Одавајући омаж трајне вредности академику Драгославу Срејовићу, Центар за научна истраживања одељења САНУ и Универзитет у Крагујевцу покренули су одржавање „Меморијала Драгослав Срејовић" у оквиру кога су организовани научни скупови посвећени његовом научном лику и стваралаштву: „Рад Драгослава Срејовића у истраживању праисторије централног Балкана" (2002), „Рад Драгослава Срејовића на истраживању античке археологије (2002), „Драгослав Срејовић и уметност" (2006) и „Драгослав Срејовић и митологија" (2012). Последњи научни скуп је био још једна велика прилика за омаж и духовни сусрет са академиком Срејовићем. Била је то прилика да се кроз рад *Митологија културе Лепенскої Вира на основама епохалних археолошких открића академика Драгослава Срејовића* синтетишу сва наша истраживања, резултати огледа и посматрања и закључивања на ову тему проистеклих из свих наших објављених радова, најновијих резултата и, уз критички осврт, изврши одбацивање неутемељених тумачења која су се у новије време појавила у нашој науци са намером остваривања неке врсте отклона од Срејовићевих поставки.

Пред нама су значајне годишњице академика Драгослава Срејовића: 90 година од рођења и 25 година од смрти. Центар за научно истраживања одељења САНУ у Крагујевцу припрема научни скуп „Драгослав Срејовић и мултидисциплинарност". Најзад, у контексту актуелног сусрета са академиком Срејовићем у Крагујевцу и одавања завичајне апологетике достојну пажњу привлачи и *Драгослав Срејовић 1931-1996, 90 година од рођења и 25 година од смрти, биобиблиографија радова Драгослава Срејовића у фондовима Универзитетске библиотеке у Крагујевцу*, коју приређује библиотекар саветник Радмила Радојевић

Царевић, а која следи после успешних приређивања биоблиографија српских великана: Милутина Миланковића, Милоша Црњанског, Иве Андрића у фондовима Универзитетске библиотеке у Крагујевцу.

ЛИТЕРАТУРА

Плакета града Зајечара[1]

1. Академик Драгослав Срејовић. Рача, Центар за митолошке студије Србије, 2011
2. Аутобиографска проза српских научника. Београд, Службени гласник, Универзитетска библиотека "Светозар Марковић", 2019
3. В. Јовић. Драгослав Срејовић, археолог светског гласа. Даница (Београд). ISSN 0354-4974. Год. 13 (2006)
4. Вујошевић Л. Меморијал Драгослава Срејовића, неговање најбоље традиције српске археологије. Липар. ISSN 1450-8338. Год. 13, бр. 49/1 (2012)
5. Драгослав Срејовић и митологија. Крагујевац, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2020
6. Драгослав Срејовић и уметност. Крагујевац, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2008
7. Јовић, В. Енкомион Драгославу Срејовићу (1931-1996). Зборник Матице српске за класичне студије. ISSN 1450-6998. 2 (2000)

1 додељена академику Драгославу Срејовићу септембра 1984. године

8. Милосављевић М., Ћосић Н. Археолог као писац, критичка белешка о производњи знања. Књижевна историја. ISSN 0350-6428. Год. 48, бр. 160 (2016) http://knjizevnaistorija.rs/editions/160/milosavljevic.pdf
9. Огледи српских научника. Београд, Службени гласник, Универзитетска библиотека «Светозар Марковић», 2019
10. Палавестра П. Драгослав Срејовић (1931-1996), in memoriam. Од мита до фолка. Крагујевац, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета, 1996
11. Рад Драгослава Срејовића на истраживању праисторије централног Балкана. Крагујевац, Центар за научна итраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 1998
12. Рад Драгослава Срејовића на истраживању античке археологије. Крагујевац, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 2003
13. Срејовић Д., Ивањи И. Празно поље. Вршац, Књижевна општина Вршац, 1996
14. Стипчевић Н. Критичке и друге минијатуре. Нови Сад, Платонеум, 2002
15. Стипчевић Н. О Драгану (Драгославу) Срејовићу. Летопис Матице српске. ISSN 0025-5939. 463, 175, 4 (1999)
16. Тасић Н. Пут Драгослава Срејовића до археолошког трона. Глас (САНУ). Одељење историјских наука. ISSN 0351-4765. књ. 10, бр. 384 (1998)

Извори:

1. https://www.odlikovanja.sanu.ac.rs/web/rs/darodavci/dragoslav-srejovic/galerija/K32-1
2. https://www.sanu.ac.rs/clan/srejovic-dragoslav/

САДРЖАЈ

Увод 5

Introduction 8

Принцип каталога 11

Биографске цртице 14

Мисли Драгослава Срејовића 19

Сећања савременика 23
- Видојко Јовић 23
- Петар Петровић 25
- Никша Стипчевић 26
- Милош Јевтић 27
- Вида Огњеновић 29

Спољашње везе до аудио-видео записа на интернету 31

Дела Драгослава Срејовићау фондовима Универзитетске библиотеке у Крагујевцу 35

Зборници, лексикони 39

Драгослав Срејовић као приређивач, уредник, рецензент, ментор 45

Радови Драгослава Срејовића у монографским публикацијама и зборницима 49

Радови Драгослава Срејовића у серијским публикацијама 58

Зборници радова са научних скупова посвећених Драгославу Срејовићу 61

Радови о Драгославу Срејовићу у монографским публикацијама и зборницима 65

Радови о Драгославу Срејовићу у серијским публикацијама 95

Регистар аутора 101

Уместо рецензије 105
Миленко Богдановић 107
Живојин Р. Андрејић 125

Литература 131

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

902:929 Срејовић Д.(083.824)
027.7(497.11):025.2(083.824)

ЦАРЕВИЋ, Радмила, 1960-
Драгослав Срејовић [Електронски извор] : 90 година од рођења и 25 година од смрти : биобиблиографија Драгослава Срејовића у фондовима Универзитетске библиотеке у Крагу јевцу / Радмила Царевић. - Крагујевац : Универзитетска библиотека, 2021. - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) : илустр. ; 12 cm

Системски захтеви: Нису наведени. - Насл. са насловног екрана. - Стр. 107-123: Неколико записа о Драгославу Срејовићу / Миленко Богдановић. - Стр. 125-129: Сусрети са академиком Драгославом Срејовићем од Раче преко Лепенског Вира и Ромулијане до Раче и Крагујевца / Живојин Р. Андрејић. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Регистар. - Библиографија: стр. 131-132

ISBN 978-86-81946-00-8

а) Срејовић, Драгослав (1931-1996) -- Изложбени каталози б) Универзитетска библиотека (Крагујевац) -- Фондови -- Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 45151497

ISBN 978-86-81946-00-8

9 788681 946008